

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת
עמוד י"ח הלכה א:

רבינו חננאל

רב יהודה שלף מסניה למבעי רחמי אמטרא אתחזי ליה חלמא אי שלפת אחרינא מחריב עלמא. הווא דבעל כותית נגדיה רב יהודה ומית אכלו ביה קורצי. הלשניו עליו שהמית אדם. פי אכלו קראו עליו בלשונא דמחרגם קרא ברוין אל תחשוד. אכל. בעא שבור מלכא לעזריהו כו. ר' חנינא בן דוסא הוה אויל באורחא אתא מיטרא אמר רבון העולמים כל בעער פסק מיטרא כי אתא לביתיה אמר כל העולם בעער וחנינא בנחת אתא מיטרא. אמר רב יוסף מאי אהני צלותא דכ"ג הוה מצלי כיוה"כ ירימ שאם תהיה השנה הזאת שחונה תהיה גשומה ואל תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים שמתפללין לפסוק המטר הנה ר' חנינא התפלל ופסק המטר. ועוד היה מתפלל ואל יעדי עבדי שלטון מדבית יהודה. ואל יהו עמך לית ישראל צריכין זה לזה לפינסה: בכל יום ב"ק יצאה כל העולם כולו גיוון בשביל חנינא בני חנינא בני דין קב חרובין מע"ש לע"ש:

רבינו גרשום

האשה שכובשת ירק בקדרה תגע טומאה לקח אק מביאין טומאה לירק כיון דנכבשו בטול ליה בחורת ד: זיתים בטרפיהן טרפא נמי הם ידות: אנא קיימנא בההיא שנתא: דפרוואי מקום: שחונה המינה:

גליון הש"ס

גמי א"ל שני דוכתין. עיין מולין דף קלג ע"א רש"י ד"ה מוף:

תורה אור השלם

א) אלהים באונינו שמענו אבותינו קפרו לנו פעל פעלת בימייהם לבינו קדם: (תהלים פד, ב)

הנהגות וצינונים

א) [גמי הערוך ערך ארון א' ארובין דרובני פי ספית מלאת ארון] (גליון). ועי הגי' בע"י (היא הנסוח המעולה, דק"ס): ב) כתיב אתא כהונן אמר ליה דק"ס: ג) צ"ל דהווא וכו' בע"י (גליון). וכו' בהפ"ר היא הגי' האמיתית דמה ענין צפרי שהיא בא"ל לוגלת אל מחנה היתה עירו של רבא ועומדת על נהר חדקל (עי' ברכות נט ע"ב, דק"ס, מהר"ץ חיות): ד) כתיב ובע"י נוסף דרתתי ע"ך מן שמיא: ה) [גמי הערוך אושפריתי פי הוא שם אמו של רב פפא] (גליון): ו) צ"ל מ"הביא (באה"מ): ז) צ"ל ובמה, וכו' ברש"י שבע"י (רש"י): ח) ברש"י שבע"י דבענו אתי מיטרא:

ה"ג בנויקין הוה. למוסד לא היה גדול אלא צדק נזקין: שבושת ירק בקדרה. נמסכת [ט] טהרות] היה צ"ל שני (מ"ה) גצי ידות מיירי דקיי"ל (עוקצין פ"א משנה ב) כל ידות האוכלין אס נגעה טומאה צהן נטמא גם האוכל הכריך לידות דיד מכתים ומוליא כדלמריין צהעור והרטוב (מולין דף ק"ה). מכל האוכל לרצות יהדות וקמתי המס אשה שהיא כושפת ירק לידות שלהן טהורין דכשהיא עוררת אומס יהדות שלהן נשמתו ואל"ל ליעול הירקות צידות נשמתו ככשה: בובשת. שולין צלע"ו עוררת שיעל המשקה שלהן ויצו דרך אשה בכך כושפת ירק ממים שיסתמרו לזמן מרובה: טהורין. העלין והקלמין: ואמרי ליה. כי מטא לאידך צפרק שני (דעוקצין משנה ב) זמיס שצבשן צטרפיהן כחרגומו עלה טרפא (גראשית ח) עלין שלהן דהיינו ידות: טהורין. יהדות להצ"ל טומאה לאוכל דמו לא חוי למהוי צית יד: הוויית דרב ושמואל. עומק גדול ולא הוה נהירא ליה: תליסר מתיבתא. שלש עשרה ישיבות איכא צהן מתא דגמרי מסכת עוקצין: כי הוה שריף חד מ"סאנא. משום עינוי: דחוא מירי. חס וטלוס צעובדי ציסי: פרצי ברפיה. זורקיס אומס זה לזה (א): ניעשייה. יעשו שיעל לזון: אבוספא דתמרי. על כלי מלא תמריס או פסולת של תמריס: קאימנא אנהר פפא. ההוא יומנא דעבד רב יהודה הכי: חלא. חול: דסמידא. סולא והן עלמן מוכרין אומס: אמר ליה מעשה נסים בו. וצמח"ל דאפשר להחמק ממעשה נסים יומר טוב ויכון: דפרוינא. מקום: אקרון. הקרוני היימי קורא צמלומי: נגדא. מלקוט: איפרא הורמיו. כך שמה איפרא מן ופי שדים היה לה: מאי היא. מאי עבד להו: אמרה ליה. דכל אימת דעני"ל מיטרא: זימנא

בנויקין הוה ואנן קא מתנינן בשיתא סדרין וכי הוה מטי רב יהודה בעוקצין האשה שכובשת ירק בקדרה ואמרי לה זיתים שכבשן בטרפיהן טהורין אמר הוי"ו דרב ושמואל קא חזינא הכא ואנן קא מתנינן בעוקצין תליסר מתיבתא ואילו רב יהודה כי הוה שריף חד מסאנא אתי מיטרא ואנן קא צווחינן כולי יומא וליכא דאשגח בן אי משום עובדא אי איכא דחוא מירי לימא אבל מה יעשו גדולי הדור שאין דורן דומה יפה רב יהודה הוא הנהו בי תרי דהוו קא פרצי ברפיה אמר שמע מינה איכא שבעא בעלמא יהיב עיניה הוה כפנא אמרו ליה רבנן לרב כהנא בריה דרב נחוניא שמעיה (ב) מר דשכיח קמיה ניעשייה דליפוק בפתחא דסמוך לשוקא עשייה ונפק לשוקא הוא כנופיא אמר להו מאי האי אמרו ליה אכוספא דתמרי קיימי דקא מודבן אמר שמע מינה כפנא בעלמא אמר ליה לשמעיה שלוף לי מסאניי שריף ליה חד מסאנא ואתא מיטרא כי מטא למישלף אחרינא אתא אליהו ואמר ליה אמר הקדוש ברוך הוא אי שלפת אחרינא מחריבנא לעלמא אמר רב מרי ברה דבת שמואל אנא הוה קאימנא אגודא דנהר פפא חזאי למלאכי דאידימו למלחי דקא מייתי חלא ומלונגהו לארבי והוה קמוחא דסמידא (ג) אתו כולי עלמא למיזבן אמר להו מהא לא תיזבונן דמעשה נסים הוא למחר אתיין ארבי דחישי דפרוינא רבא איקלע להגרונאי גזר תעניתא ולא אתא מיטרא אמר להו ביתו כולי עלמא בתעניתייכו למחר אמר להו מי איכא דחוא חילמא לימא אמר להו ר' אלעזר מהגרונאי

דמיטרא הוא. ואפילו לא צעו נמי אתי מיטרא: שלחה ליה לרבא. דחממא ליה לרבא: אבותינו ספרו לנו פועל פעלת בימייהם בימי קדם. שהיית מפליא להם נסים (ז): עד דשפוך מרובי דציפורי. שקילמו מים מן המרזבות עד שטופין צמנות ויורדין ושופכין: לדיגלת. לנהר חדקל: אשני פותך. אל תשכח צמנתך הליה: בסביני. שלטו שדים להורגו ותחמו את מטמו והיינו דלמרי צמנות חולין צפרק הזרוע (דף ק"ג). וליקריה לרבא רבא נוף היה לא מנינו לו מיפה בכל הש"ס אלא צה המעשה כשביקש הגשמים צממו שלל לזוך: הכי גרפינן ר"פ גזר תעניתא חלש לציט טעים מידי צעל רחמי ולא אתא מיטרא: אי שריף מר חדא פינכא דייפא. מלשון שורפה חיה (פ"ו דף כ"ט): ה) פינכא מלא כף כמו מלחין פינכי (פסחים דף מ"ט). דייסא טרי"ס צלע"ו ולמוכא קאמר ליה הכי משום דטעים צרישא והדר צעל רחמי: רבי חנינא בן דוסא. מנא הוא: ב"ה העולם כולו בצער. שצקשין מים לשדומיהן: בנחת. שאני יושב צצמי ואני כריך לגשמים לפי שאין לי שדות: מאי אהניא ליה צלותא דכהן גדול. כשהיה מתפלל תפלה קצרה גזר הכפורים שהיה אומר אל יכנס לפניך תפלת עובדי דרכים דר' חנינא מנצל ליה ללגומיה דכסן גדול שאעפ"כ שמע הקצ"ה שפלטו ופסיק מיטרא: שחונה. חמה כמו חמומי ראימי אור (ישעיה מ"ג) מירגס וינתן בן עזיאל שחמה: אם שחונה תהא גשומה. כשהיה חמה צריכה הארץ לגשמים מאלד ומדיר: בת קול יוצאת ואומרת ב"ה העולם בוי"ו. ולא גרסי' מהר חורב: קב חרובים מערב שבת לערב שבת. כל השצת היה גיוון צכך חסר לחס היה ומתגלגל היה צמרוצין: אקמרתא. דצ שמעלה עשן כקטור הכצנן (ו): משום

לדידי אקריון בחלמי שלם טוב לרב טוב מריבון טוב דמטוביה מטיב לעמיה אמר שמע מינה עת רצון היא מבעי רחמי בעי רחמי ואתי מיטרא ההוא גברא דאחיוב נגדא בני דינא דרבא משום דבעל כותית נגדיה רבא ומית אשתמע מילתא בי שבור מלכא בעא לצעורי לרבא אמרה ליה איפרא הורמיו אימיה דשבור מלכא לברה לא ליהוי לך עסק דברים בהדי יהודאי דכל מאן דבעיין ממרייהו יהיב להו אמר לה מאי היא בעון רחמי ואתי מיטרא אמר לה ההוא משום דזימנא דמיטרא הוא אלא לבעו רחמי האידינא בתקופת תמוז וליתי מיטרא שלחה ליה לרבא כיון דעתך ובעי רחמי דליתי מיטרא בעי רחמי ולא אתי מיטרא אמר לפניו רבוננו של עולם אלהים באונינו שמענו אבותינו ספרו לנו פועל פעלת בימייהם בימי קדם ואנו בעינינו לא ראינו אתא מיטרא עד דשפוך מרובי דציפורי לדיגלת אתא אבוה איתחזי ליה בחלמיה ואמר ליה מי איכא דמיטרח קמי שמיא כולי האי * אמר ליה שני דוכתין שני דוכתיה למחר אשכחיה דמרשם פורייה בסכיני רב פפא גזר תעניתא ולא אתא מיטרא חלש ליביה שריף פינכא דייסא ובעי רחמי ולא אתא מיטרא אמר ליה רב נחמן בר אושפתי * אי שריף מר פינכא אחריתי דייסא אתי מיטרא איכסיף וחלש דעתיה ואתא מיטרא * ר' חנינא בן דוסא הוה קא אויל באורחא אתא מיטרא אמר לפניו רבוננו של עולם כל העולם כולו בנחת וחנינא בצער פסק מיטרא כי מטא לביתיה אמר רבנו רבוננו של עולם כל העולם כולו בצער וחנינא בנחת אתא מיטרא. אמר רב יוסף מאי אהני צלותא דכ"ג הוה מצלי כיוה"כ ירימ שאם תהיה השנה הזאת שחונה תהיה גשומה ואל תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים שמתפללין לפסוק המטר הנה ר' חנינא התפלל ופסק המטר. ועוד היה מתפלל ואל יעדי עבדי שלטון מדבית יהודה. ואל יהו עמך לית ישראל צריכין זה לזה לפינסה: בכל יום ב"ק יצאה כל העולם כולו גיוון בשביל חנינא בני חנינא בני דין קב חרובין מע"ש לע"ש:

ב) טהרו פרק ב מ"א, (ג) עוקצין פרק ב מ"א, (ד) עיין רש"י ברכות טז. ד"ה ברה ותוס' ב"ב קמ"ט ד"ה רב מרי, (ד) ברכות מ. יומא טט. יממות עב סנהדרין ק"ל, (ה) יומא נג. (ו) יומא נג. ע"ש, (ז) שם דף נג. (ח) ברכות ז'. מולין פו. (ט) נועין צמנתין קו: צפרש"י וע"ע צפי רש"י ברכות כ"ג. ועי שפ"א, (י) ויקרא י"א ל"ה, (כ) ע"ע בליקוטי רש"י רע"י תוס' ברכות שם, (ל) נוע"ע רש"י נדה כ: ד"ה איפרא ועי תוס' גיטין י"א. ד"ה הומינן ומי הקשו על פל"א, (מ) עיין ב"ב י: ובחם קטו: נדה כ: (נ) עיי"ש רש"י ד"ה נוף, (ס) ישעיה נח א.

הנהגות הב"ה

א) גמי שמישי דמר דשמי: (ב) שם ואחו כולי עלמא למיזבן מיניה ואמינא להו מהא כו' להגרונאי גזר תעניתא בעא רחמי ולא אתא כו' צמנתייכו ביתו למחר אמר להו כו' עת רצון היא למבעי רחמי צי רחמי: (ג) רש"י ד"ה פלגי כו' זה מה כמשהקין זה עב זה הס"ד: (ד) ד"ה אבותינו כו' מפליא להם נסים אבל בעינינו לא ראינו כלומר עשויי הראה לנו נפלאותיך הס"ד: (ה) ד"ה אי שריף כו' מ"ל שורפה חיה אי אכיל מר חדא פינכא מלא קו: (ו) ד"ה אקמרתא כו' כקטור הכצנן כדי שיהיו סבורין השכנים שאופה בתנור הס"ד:

ליקוטי רש"י

בנויקין הוה. לא היו גדולים כלל גמרא של חרובים קדרים אלא חלמא צי שלטו ברכות כ: כל הגמרא שלתן לא הוה אלא צפרק מיקין שלל היו מרפין כל כך (לגיוס) (סנהדרין ק"ג). האשה שכובשת ירק. משנה היא נמסכת עוקצין ברכות כ: לא אשכחיה נמסכת עוקצין. שכובשת ירק. צמוןן או צניר טהוריס דלחן מקלנין טומאה על ידי עוקצין שאס נגע טומאה צטרפו העלין טהורין שאין נעשין די לעלין מלחר שצבשן שאין מניחין לשם אלא להרהר. שבושין זיתים בטרפיהן. אילת נמסכת עוקצין (פ"ג מ"ה). טרפיהן. עלין שלהן טהורין הימיס שאין נעשין להם צית די להניס להם טומאה (סנהדרין שם). טהוריס. שמוקצין זמיס עס העלין כדי לחפון צהן דהוה להו עלין די לזמיס להניס להם טומאה כדלמריין צהעור והרטוב (מולין דף ק"ה). סה"ל מניא טומאה על האוכל ואס כצנן צטרפיהן צמוןן בעלה מורט די מן העלין לפי שהעשה מוקצתן ומכבשן ואיין רחון שזב לחמו צהן. הוי"ו דרב ושמואל. ללומר טעם המשמות הללו קשה עלי כלל הקבוצות שהיו שני רחמי מתקשין צהן כלל הגמרא ברכות שם. הן טהורין (סנהדרין שם). בתליסר מתיבתא. שלש עשרה פנים יש מינו משנה וכו' וכו' שלש קדרים ומסכת עוקצין וס היא שלש עשרה פנים כגון משנת רבי ורבי חייל ומשנת בר קפרא ולו ומלא דבי שמואל וכו' אמרתי

המשמות הללו קשה עלי כלל הקבוצות שהיו שני רחמי מתקשין צהן כלל הגמרא ברכות שם. הן טהורין (סנהדרין שם). בתליסר מתיבתא. שלש עשרה פנים יש מינו משנה וכו' וכו' שלש קדרים ומסכת עוקצין וס היא שלש עשרה פנים כגון משנת רבי ורבי חייל ומשנת בר קפרא ולו ומלא דבי שמואל וכו' אמרתי

המשמות הללו קשה עלי כלל הקבוצות שהיו שני רחמי מתקשין צהן כלל הגמרא ברכות שם. הן טהורין (סנהדרין שם). בתליסר מתיבתא. שלש עשרה פנים יש מינו משנה וכו' וכו' שלש קדרים ומסכת עוקצין וס היא שלש עשרה פנים כגון משנת רבי ורבי חייל ומשנת בר קפרא ולו ומלא דבי שמואל וכו' אמרתי

המשמות הללו קשה עלי כלל הקבוצות שהיו שני רחמי מתקשין צהן כלל הגמרא ברכות שם. הן טהורין (סנהדרין שם). בתליסר מתיבתא. שלש עשרה פנים יש מינו משנה וכו' וכו' שלש קדרים ומסכת עוקצין וס היא שלש עשרה פנים כגון משנת רבי ורבי חייל ומשנת בר קפרא ולו ומלא דבי שמואל וכו' אמרתי

[דף כד ע"א - כה ע"א]

ייעשו גדולי הדור שאין דורין בו'. דמלניו כן צדורו של לדיקה שהוא היה לדיק ודורו רשעים היו כב'. חזו בו' דהו קפרצו בו'. כפרש"י שהיו זורקין זה לזה שהוא אסור משום ציון אכולין כג' ולכן אמר כיון דכ"כ איכא שבעא בעלמא דאתו לדי ציון אכולין יהב צעניו כד' להיות כפנא: ואמר דאמרו ליה רבנן בו'. ניעשה לדיפוק לשון אונס והא דלח"כ כה' לרז יהודה דאיכא כפנא בעלמא משום דיותר מתפעל האדם בראייה ממשמיעה כמ"ש כ"ו אינו דומה שמיעה לראייה: ש"ף ליה חד מנסנאה ואתא מטררא בו'. שלפמ סנדל אחד מה' עיניו דחשיב פרק יו"כ כ"ז והכא דצוק הוה קאי רז יהודה לא היה ניכר משום אחד מהעיניו להתחיל צוק ולקבל עליו תענית כ"א בשליפת סנדל וקאמר דמיד שהתחיל גם כזה בשליפת סנדל אחד היה נענה ואתא מטררא: ואמר דאמר לו הקב"ה אי ש"פ את אחרינא חריבנא לעלמא. אפשר משום שהטריח כ"כ קונו מעיקרא כי יהיב עיניה להיות כפנא בעלמא והשתא הדר לצק שבעא ביותר מן הצורך דכבר היה נענה בשליפת סנדל אחד לחזור שבעא בכדי הצורך כח' ומיהו יש לקדק מאי הוה קיבול תענית זה בשליפת סנדל צוק כיון שלא קבלו מתחיל דקאמר לעיל כ"ט ו"ל דערא בעלמא קבל עליו בשליפת סנדל: חזאי למלאכי בו' ודוה קמחא בו'. גם שהי' רז יהודה מתפלל ואחי מטררא מ"מ לפי אותה שעה עדיין לא היה שובע עד שהמלאכים הביאו קמחא זמעה נסים וכש"ל לא תזננו מהן שמעשה נסים הן ולא היה ע"י שובע הקרה ה' למחר דאחיין ארבי דחיי מפרזינא בלא מעשה נסים והיה שובע: ש"פ טב בו'. ופ' הפרה ל' אמרינן דמד ט' נמי הוה רואה אותה בחלום סימן יפה לו והיינו שראה ה' בכתבא כדמשמע התם ל"א גבי הוה רואה הפסד בחלום אבל הכא בקריאה קאמר דאפשר דלא סגי צדד ט' אלא צדדי חלמא דאחי ליה שלמא טבא משמיה בחלום ונראה לרז טב היינו על רצא שהוא היה ראש הישיבה וגור התענית ומטויה מטיב לעמיה יש לפרש נמי על רצא דמטויה של רצא וזכותיו מטיב רצון טב שהוא הקב"ה גם לעמיה לב': פועל פועל בימיהם בו'. קרא הוא צפס תהלים לג' על כל נסים שפעל הקב"ה מימי קדם ורצא נחזין הכא בתפלתו על שמואל הנביא שפעל כזה להביא מטר שלא זמנו צימי קציר חטים לג' ואביו אמר ליה מי איכא דטרט קמיה שמיא כולי האי להביא מטררא שלא זמנו דלא דמי לשמואל שעשה כן נגד ישראל ואתה עושה כן בשביל שצור מלכא בתקופת תמוז שלא לצורך: שני דוברין בו'. נראה כי המזיקין שניתן להם רשות להזיק מיוחדים להם מקום היוזק ואין להם רשות להזיק במקום אחר ואפשר שזהו הוא בכלל שאמרו במס' ע"ז לד' חליים רעים ונאמנים לה' היינו רעים בשליחותן ונאמנים בשבעתן: ש"ף פינבא דדייבא ובעי רחמי בו'. הא ודאי כיון דגור רז פפא תענית צו ציוס לא הוה אכל צו אי לאו דחליש ליביה כדאמר' ורז נחמן דאחיך עליה היינו על שטעם ואכל קודם דבעי רחמי והתפלל כפרש"י אי נמי דהוה ליה למטעם דבר מועט כדן חולה שנותניו לו לאכול ציוס הכפורים ל"ו ולא ה"ל לשרוף פינבא דדייבא שהוא מרובה ל"ו: כ"ף העולם כולו בנחת בו' שחזונה מעלייתא בו'. כל הסוגיא מפורש פרק הוליו לו לח': אמר רב בכ"ף יום ויום בת קול ויצאת בו' כ"ף העולם בו'. ור"ל היו יוצאות בזמן שהיה ר"ח בן דוסא קיים לרז לא היה צדורו של ר"ח בן דוסא וענין זה מפורש מפרש"י ל"ט:

דף כה ע"א יש נוסחאות אחרות צע"י ע"ס:

ח"א דף כה ע"א אף היא להביא מרדה נכנסה מפני בו'. עיין פ"י רש"י נראה פירוש לפירושו דר"ל דמפני שחלומות נסים הוא הטעם למה לה כלל מרדה צנית כיון שלא היה לה כלום לאפות וקאמר מפני שחלומות נסים ולכן היה לה אגנא שלא תטרך לשאל משכנותיה וקאמר דחזא אגנא מלא לישא כו' אפשר שלא היה לה אגנא צנית אלא דכל זה צנס היה שלא תרגיש חזרתה שאין כאן אגנא ולישה אבל צמדה גופא משמע דבלאו הנס היה אלא שהיה לה צמדה מ': חד ברעא דפתורא בו'. נראה הרמז כזה כמ"ש מא' ג' עמודי עולם על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח העולם עומד דשביב אלו ג' עמודים נכרא העולם כדי שיזכה בהן לעוה"צ ואלו הן ג' כרעי ורגלא דפתורא שיהיה לצדיקים לעמיד בשכרן הטוב ואמר דבעי רחמי ליתן לו משכרו בעולם הזה ויהיב ליה חד כרעא דהיינו שכר התפלה שהיא העבודה שהיה מתפלל עכשיו והיה רגיל להתפלל כן על כל צרה שלא תבא כמפורש צמדה דוכתין מב' ואחזו מג' ליה בחלמו שיהיה חסר בעולם הבא מזה הכרעא שהוא שכר התפלה והעבודה מ': בעי רחמי בו'. ושקלוהו שיהיה לו שכרו משלם צעוה"צ: ואמר דגדול גס בו' דמשקל' לא שקל' בו'. והוא כענין שאמרו פרק צמדה צמדה מיה' מעולם לא יתה מדה טובה מפי הקב"ה וחזר צו בו' ע"ס: חד בי שמושי. פרש"י היינו ע"ס ולא שמעתי טעם עכ"ל ונראה דצי שמשי דהכא ודפרק הנושא מ"ו לגביה רבי דכל צי שמשי אתא לצמיה היינו שעה דהכנסת שבת והיינו צעוד יום ושמש קיים לצריך להסוּף מחול על הקדש מ"ו ולכן מיקרי אותה שעה צי שמשי וכמ"ש מיה' שמש צצצת לדיקה לעניי כמפורש לעיל ונראה דה"ל הא דקרינן ליום שישי ערב שבת היינו נמי משום אותה שעה דהכנסת שבת דערב מט' של יום הוא נחשב לשבת משום החוספת חול על הקדש: היה דולק ב"ף היום

הגהות והערות

(וכ"ה בע"י). כן מכילתא יתרו ט. ועיין ר"ה דף כה ע"ב. כן יומא דף עג ע"ב, ועיין לעיל דף יב ע"ב דבו' אחרונות דתעניות גשמים ג"כ אסורים בנעילת הסנדל. כהן ובבניהו כתב דהקב"ה רצה למנוע עוד צער מרב יהודה בכך שישלוף עוד סנדל. וכע"ז ברש"י שבע"י מחריבנא לעלמא מרוב צער שאתה רוצה לישב בתענית. כט' דף יב ע"א דכל תענית שלא קבלו עליו מבעוד יום אינו תענית. ל' ב"ק דף נה ע"א. לא ברכות דף נו ע"א. לב' כעין שמצינו לעיל דף כב ע"א דאמר ליה לרבא בחלמא מסתיין דקא מגנית אכולה כרכא. לג' מד, ב. לד' דף נה ע"א. לה' דברים כח, נט. לז' יומא דף פב ע"א ע"ש. לז' ולהעיר שבגמ' כתי' וברש"י הגירסא חליש לביה "וטעים מידי" בעא רחמי ולא אתא מיטרא. ול"ג שרף פינבא דדייבא. וביעב"ץ כתב דכוונת ר"ג היתה לגרום לר"פ צער ובזיון שעי"כ יראה ה' בצערו ויוריד הגשם. לה' יומא דף נג ע"ב. לט' יתכן דרבינו נתכוין למה שרש"י כתב דרחב"ד היה תנא. וביעב"ץ כתב בפירוש השני אי נמי בכל דור דור נמצא דוגמתו. מן ועיין עוד בשפ"א ובממ"ז. מא' אבות פ"א מ"ב. מב' ברכות דף לד ע"ב ע"ש במשנה ובגמ'. מג' בדפור' "וחזו לה" בחילמא (דהיא היתה בעלת החלום, וע"ע בזה בה"ו שבגמ'). מד' ועיין קרן אוריה. מה' שבת דף נה ע"א. מו' כתובות דף קג ע"א. מז' ר"ה דף ט ע"א. מח' לעיל דף ח ע"ב. מט' יתכן דצ"ל "דבערבו" של "היום כבר" הוא.

חכמה אמרו א' שהחכמה נוספת צהם צוקנותם ועוד לשון ושלחמיה לא משמע כפי פירושו דמשמע שלחמיה מרצון ונראה לפרש דמרצון שלחמיה שלא אצקש עוד להטריח קוני לשנות הטבע דקאמר לקמן ב' והיה תוהה על הראשונות שצקש לשנות הגזירה מעוני לעושר ומעושר לעוני וכן הכא לצקש רחמים דנחכים טפי שהם גזירת שמים משעת יצירה כדאמרינן פרק כל הדי' ג' מלאך הממונה על ההריון מעמיד הטפה לפניו ית' ואומר טפה זו מה תהא עליה כו' עשיר או עני טפש או חכם כו' ולזה נסמך הך דר"י עם צנו לכאן שהיה מעגש צנו על כך שהטריח את קונו לשנות הגזירה והטבע ל' ודו"ק:

דף כד ע"א גמ' שמועיה דקא גרים אמר בו' מן הים בשבת כיון שיביש בו כפ"ע בו' רבא ה' גזר תעניתא בו'. בלגדות צעמוד זה יש נוסחות אחרות צע"י ע"ס:

ח"א דף כד ע"א כי היכי דאשבען ברך בו'. לכאורה לצנו ה"ל למצרך רחמנא לישבע לצרך כי היכי דאשבען כו' ו"ל דתלו מעשה נסים אלו שצעו ממנו צרני יוסי צוכתו שהיה עוסק אז צמורה: הבררת את קונך בו'. אצל ממה שהיה נהנה ממעשה נסים לא היה חש שהיה אפשר לו לתקן ולהקדיש אותה הנאה כדלקמן ל' צר"א ועוד דמשום שהיה נהנה ממעשה נסים לא היה כדאי לקלל ולענוש את צנו אי לאו משום שהטריח בו': קמוצערת בו' שובי לעפרך וא"ל יבש"ו בו'. נראה דתמי קאמר חדא דקמנערת לצרייתא ללוקטך כמ"ש חס לא זכיתי ללוקטך כו' ואידך שאל יכשלו כך בני אדם לצב לדי איסורא כמ"ש ל' כי צתואר אשה יפה רצים הושחתו כו' ולא יפה עשה לקללה שתשוב לעפרה צצביל כך אלא כ"א לקללה שתשוב לשחרוריתה וכדאמרינן לעיל ח' א"י דאין זה כדאי לקללה שחמות והראי' מאצרה עם שרה אשמו: ואי טפו ליה בו'. צממה מקומות צתלמוד ל' הפליגו צחמרא דר' פנחס צ"י שלא רצה לאכול דבר שאינו מעושר ולא הזכירו צשום דוכתא מהפלא דהאי חמרא דר"י דיוקרת ו"ל דחמרא דרבי פנחס צ"י עדיפא ליה לאתויי שהחמיר על עצמו מלאכול דבר שאסור לרבו רבי פנחס צ"י דהיינו דבר שאינו מעושר משא"כ הכא דלא אסר החמור על עצמו כלום אלא דבר שאסור לרבו רבי יוסי או למי ששכרו משום גזל הרחיק מהם: למובן גדוניה לברתיה בו' העבודה שהן קודמין לבתי בו'. יש לקדק אמאי עשה כן והא עניי קרונך קודמים ל' וכ"ש צמו ודומק לומר שהיה לו צמיתו להפריז לגדוניה גם לצמו דמשמע שנעשה עני ע"י זה שיהב לכו כל דאיכא צדיה מדקאמר ואין לך צמס אלא כחמד מעניי ישראל ויש לישב דומק שהיה לו צמיתו להפריז לגדוניה צמו מיהו עני הוה שלא היה לו שני מאות וזו י"א וקאמר דלא פס ליה אלא חד וזו היינו אללו צשוקא לא פס ליה רק חד וזוה דזן ציה חייטו להפריז גדוניה לצמו יב': כמזה איכא מושמוא' הרמתי ליהודה בו'. מפרש"י משמע דה"ק דשמואל לחוד' היה מתפלל כמ"ש יג' הלא קציר חטים היום אקרא אל ה' וגו' והיה נענה ואני גזרתי תענית עם רצים ואיני נענה וצע"י פ"י צמס החוס' דה"ק דשמואל שלא צעמס וצאו הגשמים ואני צעמס ולא צאו ע"ס יד': ואוי ל' דדור בו' ואוי ל' למי שעלתה בו'. תלה הדצר צמטאו גם צמטא הדור כדלקמן עיניה חרותות כל גופה לריך דיקה דהיינו עני מנהיגי הדור וכל גופה הוה הדור וכדאמרינן בעלמא טו' כד רגזו רעיה על ענא עמיד לנגדא קמיותא: והיה אם מעיני העדה נעשתה וגו' כ"ף זמן שענייה יפות בו'. מיימי האי קרא דפ' שלט טו' ולא מיימי קרא דלעיל מיינה צפרשת ויקרא ל' דכתיב ונעלם דבר מעיני הקהל וגו' משום דהתם יש לפרש כפשטיה דעיני הקהל שהעלמת דבר קאי אצל הכא חס מעיני העדה נעשתה וגו' לא הוזכר צו העלמה אלא עשייה דלא שייך צעני עדה עשייה ולכן דרשו דעיני העדה הם הזקנים ומנהיגי הדור ועל ידיהם נעשתה וכיון שהוא מדמה מנהיגים לעינים יאל להם המשל כו' כל זמן שענייה יפות כו' וק"ל: רבי גזר תעניתא ואל' בו' נחית קמיה בו' ואתי מטררא בו'. הא ודאי דמי לנו גדול ציראת חטא וענוה כרבי כדאמרינן ספ"צ דקוטה יח' משמת רבי צטלה יראת חטא וענוה ולא אחי מטררא צוכותיה אלא צוכות ההוא דמיימי חמרא לקידושא כו' וי"ל צהא דהך מלתא וזטרא לגבי זכותא דרבי וכה"ג אמרינן לעיל יט' גבי דבר דלא הוה צצצותיה דרז כו' ע"ס כ': חבוטו מן גודא בו'. דרז נחמן חתניה דר"ג בא' היה אמר על עצמו חבוטו ליה כו' כלומר הורידהו מגדולתו:

דף כד ע"ב בע"י צוה העמוד יש נוסחאות אחרות קלת ע"ס: ברש"י בד"ה שבו בשבת בו' מחמת כבישה. הס"ד ואח"כ מה"ד בובשת שול"ץ בלע"ז בו' דרך אשה בכך בובשת ירק ממים בו' העלין והקלחין. הס"ד ואחר כך מה"ד ואמרי ליה בו'. ובד"ה בסכניו שרצו שדים להורגו בו'. ובד"ה ה"ג רב פפא בו' שורפה היה פינבא בו'. ככ"ל:

ח"א דף כד ע"ב ואנן מתנינן בעוקצין י"ג בו'. לפי שהיא מסכתא אחרונה שצ"ס אמרינן דאפי' צאחרונה של כל הש"ס אן מתנינן צה: שם אב"ל מה

ילקוט מפרשים על מסכת תענית

[דף כא ע"ב - כה ע"א]

בבבז ולא בא"י ובסוף מ"ק ונסתדרין ק"ט ע"א
ספיר גרמי' מרנחל לניפורי משוס' דר' יוס' [מכנה ה"א]
צליפורי הוי': [מכנה ה"א]
שם אתא אבהו איתחזי ליה בחלמא ואמר
ציה בוי שני דובתרי. לכאורה ה"ל
לחלומא כ"י מי שמתו לאחוזי מזה דמימי ידעי
נמי צבערל לחרינו. וי"ל עפ"מ צ"ר בשם סודי
רמי דלס א' גיל צמות חבירו או המלך שמתו
נחלש לו בלמות של אחיו שגילא צבוסו וז"ל וגם
מזה דלס דמימי ידעי דלפטר דמלך דממות אצוי
בל להיללו צבוסו: [מכנה ה"א]

שם אי שריף בר שבבא בוי. ג"כ לקטרו מתין
כי היכי דלסוף ויסולו ביוני בשכר זה מקובל
חפלתו כי יראה ה' בעניו וישב לו טובה חמת
בשמו: [מכנה ה"א]
שם בבבא יום ויום. ג"כ פיימו. א"כ דבר כולל נמלא
דבגממו: [מכנה ה"א]

דף כה ע"א

גמ' משום כסופא בוי. ג"כ אפשר שהיה לה ג"כ
מעט קמתו כד ענין מ"ש בצרפית וכן בלשון
עובדיה. והיה עומתו כמור. בלשון שהיה מקום
לכרזה לחול עליו. וכ"כ מורח ליהנות ממנו כמ"ס
באליהו ו"ל וצרפית ומה וצפנת הגניא. וכן הדבר
במוקד בשבטן שזיו מותרין ליהנות מהנה שלק
בגמ. שכל זה כ"כ צ"ל. והיה זה כענין שרפא אלשע
מי יתמו. ואינו דומה להאיא דלעיל דלימו מה"ס
קתחא סדמיחל. לאו צריה בדי שמים הוא. והוא
הביוטמי מ"ס פירש"י בנר דמוק. כי הלא בשבת
הנו ממנו עכ"פ. אלא מ"ס שהבוא ממנו אור
הגדלה אנשים אחרים שכניו האורכו לכן והבואו
ממנו: [מכנה ה"א]

שם מי שאמר ששמן וירדף וכו'. מקשים
לחמיל לא אמר שיהיה שמן. ולק"מ להס
צ"ק שיהיה נסתר כל מה שאפשר. ואם המוקד
נעשה שמן היה ניכר מאלו ומתפרסם הנה ביומר
אלו להדקף אינו ניכר. א"כ מ"ס הכרז של
אנוניס הדקף ליהנות ליהנות כמים כמים כר
השמן והמוקד בעולם זה אינו כל כך נס. והבואו
הרז הגדול מהרמ"א ו"ל כספר ישרעל יעקב וזה
לא אמר שיהיה המוקד שמן דלוי היה נס מפורסם
ואסור ליהנות ולקוסתיה הרז גל של אנוניס ו"ל
לפטר דלסוף ליהנות היינו שטעיה מעשה צ"כ
והוא נגיה"ל. אבל הכא ממילא חמיל. ואם נשק
לומר דמימי פיקחל לא נפקח. י' להכריע עברי
דלי לא לא נעשה נס שהינו מפיסור. או נעשה של
מגן ס"ו אלא ודאי דשרי ליהנות דוק: [מכנה ה"א]

שם דובא בקרנייהו. ג"כ י"ל שחרו את הדובים
שקדוים בקרניהם וגרסו בקרניהם עד
שהבואו לעיר: [מכנה ה"א]
שם אי"ל ניהא לבו שיבוא מפר בשביצו. ג"כ
י"ל לפי מ"ס בעיל (דף ט' א') מעטו שב"ל
אחד פנסה בעביל רביס. דכי הוא אמו שבבילו נלכד
לא היה לשבוע. כש"כ צ"ל למשקל שבויה.
ע"כ דלא ליהו אלא צנמסו. א"כ כי היכי דלבו
לצ"ק רביס דלמי לפנסה אפי' ע"י ימד דלמיא
הסם: [מכנה ה"א]
שם הוה גרמא ציה. ג"כ פירוש דלוי משום
דלמי קיהה היה יכול להמרסל אלב מהמת
דהיט דבריסי כלמי מעלה גרמל ליה דנשאר פיסח

שם אנה בני רחמי דלימו בוי. ע"י צרות
(ד' א') [מכנה ה"א]
שם תתיבנה הנה ונתיופת בוי. ג"כ קמ"ל
שלפעמים אשה יפה רעה היא: [מכנה ה"א]

דף כד ע"א

גמ' הרי הן הקדש ע"יך. ג"כ לפי שהיה מעשה
נסים. ומ"ס הקדש ר"ל הקדש דקדק לעניים
[וע"י סבגרי"א וי"ד סי' ג' ע"ג א']:

שם א"א כאהר מעניי ישראל. ע"י רש"י
משום דמעשה נסים היא וע"י צריות צוא
צ"כ צרכי יוד"ס סי' רנ"ח: [מכנה ה"א]

שם רבה גזר דתעניתא בני רחמי ו"א אהא
מיטרא וכו'. וקשה דלשילי מ"ק (ד' כה
א) אמר דרסא ור"ס מרשיה דקיקו גמורי מר
מללי ואחא מיטרא ומר מללי ואחא מיטרא ומר
עובדל דהכל לא אחא מיטרא צלחלא דרנא.
וגרמל דהכל גרמלי רנא. ודלסיה דלכר דלכא מסיס
דנשמי דרבי יהודה כי ואלן קא ממנין בעוקלין
מלסר מתיבנח ולית דלשנאן בן ונסתדרין (ד' קו
ע"ב) רנא קלמר לה ע"ש: [מכנה ה"א]

שם רבשני דרב יהודה ב"ל תנוי בניוקין הו.
אפשר דרבי יהודה לשיטתו צ"ק (דף ל' א')
דמלך דנשי לתיחוי סחידא לקיס מילי דנוויקין:

רש"י ד"ה יומא חד שמיניה ועבודי שהוא
מפרסם והשיבו במים. י"ל חור והטליו.
וכ"ה נמ"ס השול: [מכנה ה"א]
עין משפט מיי פייא וכו'. ג"כ והוא גס
במ"א סי' ט"ז ס"ק י"ו: [מכנה ה"א]

דף כד ע"ב

גמ' ריב עיניה. ג"כ כולמר ע"י שהשגיח בכך שכל
מקום נחמט חכמים עיניהם כי ע"י [הגיה
ה' צ' ושמ"ל] וטמא במתקין עשה ליסרס של
יהיו פרוזים בעצמותו של מקום ברוך הוא:

שם נעשייה. ג"כ כענין [צ"כ ט' א'] גדול
העשה כי': [מכנה ה"א]

שם אי שפית אהוינא הריבנא ציבמא. ג"כ
שמה הכונה עליו שטען וימות דלמריק
צכרה [שנת לו ע"כ] דמסוכן הוא. והאלס נקלח
עולם קטן. כ"כ גרמל רנא כר"י: [מכנה ה"א]

שם אי"ל מואה אי תזבונן. ג"כ והא דקאימו
ליה מה"ס כ"י לשמא נסא. שאינו דומה מי
ש"ל פת כבולו למי שאין לו [וימא ית ע"כ וס'ת]:

שם אי"ל מואה אי תזבונן דמעשה נסים
הוא. ופירש"י וכמה דלפטר להמרסח
ממעשה נסים יותר טוב וכו'. משמע דלסורל
ליכא וקשה דלעיל פרש"י דלסור ליהנות ממעשה
נסים משום דמנין לו מוכיחו וי"ל דלוי דוקא
יחיד דמנין אלב צבטר דלין מנין וכמ"ס כ"כ
שם עד דשריף מרובא דיפורי דג'ת. ג"כ
מהר"צ טגהומו מלדיק גירסת עין דלכא
דגרס מרובא דמחוח ויטעס ג"ל מלח דעב
במחוח היו ולא ציפורי ועד צליפורי היא חלך
שיראל אמר דרפינו הקדוש ודגלת הוא מדקל הוא

הלרכמי מזה ענו"ה:
שם אין הירח רשאי צבגה בוי. ג"כ אלב צבטר
בגורו תענית. צע"כ צ"ק לנסך ענמו אע"כ
דלא מני כמ"ס חוס'. ור"ל דהלס אלב לא מיירי
מקום חולי או כסנה דוליא ליכא דלמר אפי'
צבטר. אלא דצבטר ליכא ליהנות בשמח בוי ואלן
הציות מרממות. מאחר שהיא גורמל הצבטר. ואח"כ
דמעניתא דקדקא [בכרות ו'] ב"ן וכל סניתי סני
העס ולא חלקו דקדק הרי אלו כמ"ד [נסתדרין
ל"ה א']:
תוס' ד"ה ר"י צבעורי נפשיה. ג"כ ולי"מ סס
כן למעין ולי"ע: [מכנה ה"א]

דף כג ע"א

גמ' בליצי רביעית ובליצי שבתות. ע"ין לעיל
(דף ו ע"ב): [מכנה ה"א]

שם ת"ר פעם אחת יצא רוב אדר. ג"כ
במ"א סי"ב מפורסם דלוי בעשרין צלדל:

רש"י ד"ה פה הוראה להתרות עליו ועשה
לו סביבה והביאו ש"מים. וקשה
דעלמים א"כ ודיו כמ"ס הרמב"ם ופטר לפמ"ס
הטור"א כפ"כ דמגילה וידיו ילפיין משום דכמי
גזר כפיה וגמר מפר וי"כ דכפיה דיהה בדיכיס
וגבי שלמים הא לא כמי כפיה. שזר רלמינו כ"כ
וכד הכהן שרנגס מהרמב"ם וכתב דרש"י חוק
ול"י ע"פ מ"ס כ"כ מ"א סוף ה"ל מגילה לנסת
רש"י שפי' במומור לתורה שמומרו הקרבן מזה
ושמונה לא ליהוי אלב לנדין שבו ודלסיה א"כ
הרמב"ם סס וי"כ י"ל כן:
רש"י ב"ה אהררא ציה משונתא אי שן
פ"ע. ג"כ לטון מקרא צבויס א"כ ל"ט:
[מכנה ה"א]

דף כג ע"ב

גמ' בוליה אורחא אי סיים בסאני. ג"כ אפי"ג
דהמנו מעלים מעלהו הוא מורה לשמים
[פסקים ק"ג ע"כ] שמח ל"ה אלב צבטר:

שם והדר עייף איהו. ג"כ אפי"ג שאמר [בכרות
סא ע"א עירובין יח ע"כ] לא ילך אלס אחורי
אשה אפי' היא אסמו. כה"ג שמי': [מכנה ה"א]

שם אבא ה"קרה. ג"כ דכפיה פ"ק דתענית
ספור ע"ין זה על סחידא דכפר ואמי דרמתי
פעמים מלכט בעבדל אחת כשנייה השמות והומני
ורט מזה במדרשות ופגלדות: [מכנה ה"א]
שם שביר יום הוא ואמינא אי אישגור. כמ"ס
הקשה דשאלת שלום מנהו הוא וה"ל כע"כ
ממלכתו דהא פועל חור אפי' כנתי יום. וי"ל
דקי"ל דכל צעלי אומנת אין רשקין לעמוד אפי'
בניי מ"ח כדי טלח לנטל כדל"י צ"ק דקידושין
(דף ג' א') ומטורח כמי' שס דבמלכת אחרים
אסור ובמלכת ענמו אינו חייב ולא אמר דיחור.
ועד אפשר דהיה במלכת דבר אחר שמיני יולי
לחור ועד לכיון שהיו חיי נהקין כמנומר ודאי
אלה היה מחויב לחור ממלכתו ונטל משכירמו
ויסוף א"ע צעט כדי לקיס מלות שאלות שלום
והיך דלעא כמה פוסקים אינו קנאות מנהו
אפי' עזרת כשחיי דנקיס כמ"ס צבויס סי'
תנ"ו: [מכנה ה"א]

שם וזב"א. ג"כ כמו [בכרות ח' א'] עד וזלמ
בתימיתא שלמח:
שם וזב"א כ"כ מניי יומא דשבתא. ג"כ
מרנחל צבומיה דלמי לעילס היא אלס כ"י
ומרנה שלום עם כל אלס כ"י כדי שיהא אכזב
למעלה כ"י גפי' ה"י קורל [בכרות י"ז א'] וגם
עסק ג"כ עם המורה כדל"י פ"ק דר"ה [ו"ה א']
ועיקר ג"כ עם העני צע"כ כמ"ס בכמה חכמים
שהיו מרנחל כבך כדל"י פ"י מילתא האשה [בכרות
סו ע"כ] ולפי שהיה עושה שלום בין העני והקב"ה
צע"כ [כמס"ה יעטיש כו' ה] או יחוק בנשוי
יעשה שלום לו לסיפק שלחו לו שלום מלמעלה
צע"כ. ולרנחל נמעלי י"כ. ג"כ משום שכן היה
מחור אחר השלום צע"כ כדלשקן בנדריס (ד"ה
א'): [מכנה ה"א]

רש"י ד"ה כפר בוי. ג"כ יוד קרת. כל"י.
ג"כ תמין מליין כמו פ"ק דקדושין
(ט"ו ב'): [מכנה ה"א]
רש"י ד"ה פרס בוי. כמו בוי. ג"כ בלשון מקרא
[יעטיש נח ז] הלא פרוס לנעב לחמך:

דף כב ע"א

גמ' צבעורי כריביהו ושקליניהו. ג"כ ש"מ כה"ג
ליח צ"ה משום ל"ה מ"ס למקט [צ"כ]
ס"א ב' וע"י מקום החסן ר"ס שמי': [מכנה ה"א]

שם אמר דהו הבשו שקלתיניהו. כל"י וי"כ
קיהס דוגמס וכן וכן: [מכנה ה"א]
שם דקא מגנת אבוהא ברבא. ג"כ דמחוח
אחרי. ועמירי דמחוח מיקרין בני גינס
ר"ה י"ז א': [מכנה ה"א]

שם דהוה סיים בסאני. ג"כ ע"י חוס' צ"ק ג"ט
ע"כ ד"ה דהוה סיים ספחלי חוסמל:

שם אינשי ברוחי אנו וכו'. אפשר שכינו
שמהם שם עיניה כי אינה שורה אלב מתוך
שמהו והשפיה נקראת שמה. ומ"ס מדמנין ליה.
אפשר שהיו מכוונים מלמד ג"כ ואבנת ריע שהיו
מסכים כי הנה יוכלו להסתכל וללמוד מורה וזה
מזה את הרבים ומגלות הקדים בגוף ונפש בגוף
שהיא גריא ונפש שחולל לעבוד את ה' ומש"ה
זכו ליהות בני העה"ב:

דף כב ע"ב

גמ' מוא אשר עמי. נראה משום דפרש"י
דנחמלת אשר אמר ה' לנחליי היתה הכונה
על נבואת ישעיה ונסכמי מנרים אלב משום
דקיס אשר עמי אמר כיון דננטו צע"כ יכלנח
ליה אלב לא ידע שאין דורו דומה יפה:

שם מפני שהיה לו בלוי בירמיהו ושרפון.
ג"כ ובמדרש אכזה רנתי על פסוק דק"ב הוא
ה' איחא בלחמ דנמך בירמיהו ולא שמע לו [ומסו]
דלא אמר לו משי הנבואה רק דכן מקובלן משי
שטה דרבי וכו'] ומש"ה כמי' כי פיהו מרימי פיו
אל הקב"ה ופיו פסקרו וכו' קניה הקלמח
אכזה אל קוננו מלחי שביה רבינו אלנער הקלמח
ז"ל ופ"י שעל דברי הימים המוחסן לרש"י ו"ל
ז"ל וע"פ עירות הדגס כמ"ס דרש"י ובידיוסי

הגהות וחדושי הרש"ש

דהיכא דליגלי מתלת למפרע לא חשיב המרלת ספק והקשה עליהם ע"ש. והחוס' עמסם בנדה
(מו ב) דג"ה ר"ח"ה לא ס"ל סברא זו ולאכשר העיר בזה המל"מ צפ"יו מהל' סנהדרין ה"ד:
שם אישגור איש בירתא. צע"י הגי' איש ברתומא. וכתיב הבוצ"א דמשמע ודלוי דהיה צימי
האמוראים. והנה מללכותו בשמינה (אבות פ"ג מ"ו) וגם אמר דבריסי מכוונים לעבדי דהכא
ע"ש וכן נקשה"ל הדין דזהו צעלמו הנזכר כן. [ומוכר נס כן בערלה פ"ה מ"ד וצט"ו פ"ג
מ"ד]. ואולי משום דלא הוזכר כן בשם רבי. וסם וצירימות הוזכר בשם רבי ולכן פסקיה ליה
להגטי"א דהוה אחר: **שם כ"כ מה דאייתי באכ"כא שדיתי.** נראה דל"ל שדי וצע"י הגי'
אפקיה: **רש"י ד"ה א"ל ר"א.** כ"כ האומר דבר בשם בוי. הוא מנגילה (טו) וש"נ:
רש"י ד"ה לשמואל הרמתי. שירדו גשמים בוי והשיליו בוי. כל"י: **רש"י ד"ה אתו**
עברי דבי נשיא רמא וכו'. כל"י:

דף כד ע"ב גמרא אי"ל מואה אי תזבונן דמעשה נסים הוא בוי. מפרש"י לקמן (כה) ד"ה
עד שנטלו משמע דמפרס דרבי יהודה א"ל כן ודלח כנב"א ש"י לקמן דג"ה
אמר איכז דרבי מרי אמר להו: **שם דרב מאן דבעיין בוי.** נראה דל"ל דכל מאי בוי. וצע"י
לימניה כלל: **שם בת ק"ף ויצאת בוי.** כתיב הגט"א דגיר' דהכל דליתא מהר חורב עיקר. ככר
קדמו רש"י מה: **רש"י ד"ה רחמא מירד.** בעובדי. כל"י נעמי: **רש"י ד"ה א"ל**
מעשה נסים. ובמה בוי. כל"י צע"י:

דף כה ע"א גמרא תיפיר נהורותא בוי דהוין. כל"י. וע"י ש"ל כמ"ס ד"ג מריסר וכ'
טעם ל"י המספיק. ול"י דמרוויחו רגילים בש"ס לחומל. עמ"ס בשבת
(ק"ט): **רש"י ד"ה הא אגא.** הוא איש אחר ואני איש אחר. כל"י כר"י:

לא ר"ס בן הורקנוס. ל"י מנ"ל הא. וגם כמ"ס דהנבחה הנרייתא וכן במשנה שס איתא ר' אליעזר
צ"י ורש"י הוא אלנער בלא י'. גם מה שהצ"ק דוכן מנינו כמ"ס שמדבר כ"י הוגללו בוי. הכל מדרי
יוסי שצנתייתא לעמי ו"ל אלא דהיא הוספת רנב"י שמצבא עוד רליה מצריתא זו. ורליה לנדר
דבנחמות מדינה ססם גלי הוכרת סס ר"י עליה. ונמילכתא פ' ימרו בפקוק במשך היובל איתא להא
ד"י יוסי ולא נחמט סה הא דוכן מנינו: **שם ואית ציה דובתא בוי דשרדו ביה פשיפי דאית**
ציה בוי. כל"י: **רש"י ד"ה אל בול.** שהשיבנה ע"יו. הס"ד ומה"ד נסתלקה. וגם כ"י
ימות החורף בוי שהתה שבינה בוי ביום קבלת בוי. כל"י וכו' צע"י:

דף כב ע"א גמרא כי חוינא בת ישראל דיהבו נכרים ע"ה עניניהו בוי. כל"י:
שם אמרת אי יזי בוי. כל"י גלל וי: **שם ארי"ם בכובי דצידיו.** כל"ל
צע"י אמרת גר"ן: **רש"י ד"ה שרפון וירקון.** ומ"א תגור דמנויותין פ"ה התענוהו.
לכאורה נראה מזה דלול בטעם הרב"ז שהיה ר"ן דהיכא דמי מתריעין היינו גלל תענית
וכר"ע. ואפי' י"ע על הר"ן ש"י דרש"י סובר דכל היכא דמי מתריעין מחנעין ומתריעין קאמר.
וע"י שהיה פ"ב מל"ל מענית הלכה י"א:

דף כב ע"ב גמרא מאי כי ההלית בוי מ"אמר שששו כ"כ גופו ככברה. עפרש"י.
ולנע"י דרש' החלוי כמו פלוקתי מגורת הכפוליס ופרשו מלל ור"ל שנעשה
מלול ככנה לטון המדרס צע"י פ' פ"ב שארין חלוה ככנה: **שם שא"ז את ר' אישגור**
עד היזן בוי. כ"י דל"ל בלא י' והוא ר"ס בן פת: **רש"י ד"ה ת"ש.** דקתני בוי האי
ציינא בוי. כל"ל ומינת חדל לחמוק:

דף כד ע"א גמרא ושר"ה דג מן הים בוי. הגטי"א מנדל דברי החוס' צ"י העלל (פ)

יו א מ"י פ"ו מהל' מה
המורה הל' ט טו"ש
א"ר"ם כ"ג ס"פ ו' וצ"מ
ר"מ ס"פ ו'
י"ח ב מ"י פ"ה מהל' מה
הפלה הלכה ו' ס"ג
ע"ש י"ט טו"ש א"ר"ם ס"מ
ס"פ ס"פ ו'
י"ח ב מ"י פ"ו מהל' מה
הפלה הלכה ו' ס"ג
ע"ש י"ט טו"ש א"ר"ם ס"מ
ס"פ ס"פ ו'
א"ר"ם ס"מ ו' ס"פ טו':

רב נסים גאון

דין גרמא דעשיראה
ביר. פשוט רבי
שרירא ורבי האי חמורו
דל ר' יוחנן קבר י' בני
זכרים וכי העשירי שבהן
נפל לתוך יורה גדולה
שהיתה ורחתת ריחוח
קשה וזקק גמס בשרו
ונמק נטר ר' יוחנן עצם
של אצבע קטנה שלו
וצורה בסדניו ור"י מחמם
בה אחריים ואת דאמרי כי
נשאר לו בן אחד ושמו ר'
מתנה ושיגור מארץ
ישראל לבבל ללמוד תורה
לפני שמאל:

ליקוטי רש"י

רודף צדקה וחסד
יבצא חיים צדקה
ובכבוד. ימלא חיים עולות
הנא צדקה וכבוד עולות
היא וקדושתו. ימלא
חיים צדקה עולות הנא
וכבוד עולות הו' ויבמות
קט. אמת. מורה
גבה. אמת. אמת
נבד. וחס לא תמלא
ללמוד תנא למוד נכס
משלי כ. כן. הו' אלא
הולאות על תלמוד מורה
ע"ז ג. ואל ואל המבור.
ואל חמור נכס שלמדמי
נכס כן אלמדנה נכס
משלי ש. תנא למוד
אחרים ע"ז ש. דין
גרמא דעשיראה
ביר. נשאר אלו טן אחד
מננו וכו' היה מנאס למרי
נפש האללים שהשן של
מה אלו עמל דמקן
נאלות פקד' (מ"ג) כל
שנמא טמא חון מן
השמים והשער והלפוח
וכשנמא חיוניו הכל טמא
ורש"י ב"ב קט"ז.
חביבין ע"ד יסורין.
שמתקין עלך (סנהדרין
קא. נזקין לו יסורין
שמתקין אהבה (עירובין
ט. דרעיה. לנורעו
ע"פ לקמן ט. שנינו
אחד המורבה. להלא
קרבנות (מנחות קי).
ואחד הממעיט. שיש לו
שנר לממעט כמו
למרה. ובבבד שיבין
צ"ב לשמים. אלל
קרבנות הוא נמנמות
נסוה (ק). ולקמן י"ח.
שבישא. שששתא.
וזמנות כדמתרגמינן
שריגים שיבין (בראשית
ע) ונ"ר ל. תורפין לו
תפלתו בפניו. כלומר
התפלה וכו' מתורפמ
ועורה ממנו ואינה
מקובלת ולקמן ל"ג.

הנהגות וצינונים

א) אצל עורן (גליון):
ב) בתי רב"ע הג"י
ואיתמא ריב"ל ואמרי
לה במתניתא תנא
אבא בנימין אומר וכו'
בנימין משום איסורא משום
דשכינה במזרח וכו' חמא
אומר שאם נזהר בזה יש לו
בנים זכרים ע"ש: [7] בעורן
ערך גרם פ"י אותו עצם שן
הוא דאינו מטמא וכ"כ הרשב"ם
ב"ב קטו ע"א ר"מ ביר סעודה
הבראה לאבל (גליון):
ה) ג' תיבות י"ל הנותן
מטתו" יש למחוק דבור
התוס' מתחיל בין צפון
לדרום וקאי על הברייתא
דאבא בנימין דלא תני טעם,
ומפרשי רש"י והתוס' טעמו,
ורבי יצחק הרי כתב בעצמו
טעמו (דבש תמר) ועיין
בספר רצוף אהבה
מובא באסיפת זקנים
על ברכות:

מאימתי פרק ראשון ברכות

ה:

הא דהוה דהו. פי' רש"י לזני ארץ ישראל שזריכין שילוח חון
לשלושה מחנות לא הוו יסורין של אהבה. ומימא דשילוח מחנות
לא היה נוהג אלא בזמן שהיוצב נוהג וצתי ערי חומה⁶. וצמי האמוראין
לא היה היוצב נוהג כדאמרין צמסכת גיטין (פ"ד דף לו) והיאך היה

מדבר ר' יוחנן מדבר שלח היה נוהג
צימיו. וי"מ הא לו והא לה לענין
טומאה שזריכין צ"י ולא צצבל:
והאמר רבי יוחנן דין גרמא
דעשיראה ביר. פי' רש"י ללדס חסוד
כר' יוחנן מסתמא לא היו אלא יסורין
של אהבה. ומימא דהא מסיק דהיכא
ללא הוו ליה צניס כלל לא הוו יסורין
של אהבה והרי כמה לדיקים שלא היו
להם צניס (ה). ופי' משום צנות ר' יוחנן
נמי הוו ליה צנות צפ' צמלא דקדושין
(דף ע"א): ונראה לפרש דהכי פריך
והאמר ר' יוחנן דין גרמא וכו' אלמלא
מדהוה רגיל לנחם אחרים נצק ש"מ
שהיתה ורחתת ריחוח
דהוו יסורין של אהבה. אבל אינו תלוי
נצק שהלדיקים עלמס פעמים מעונים
ציסורין: (ו) ה"ג לא פ"א אדם זוכה
לשתי ש"חנות. אבל אין לגרוס * אין
אלס זוכה דהא כמה לדיקים וזקין
לשתי שלחנות כגון⁷ רבי ודלמתינן
צפרק צמלא דהוריות (דף ק"ג):

דינא ב"א דינא. הרבה לדיקים יש
שלוקין צגופס וצממונס אלל הס היו
יודעים שלא היה נותן שבישא לאריסיה
והיו רואים למנו לו שלא יעשה עוד:
שלא יאה דבר חוצץ בינו לבין
הקיר. אבל מלמא דקדישא כגון ארון
ומיצה אין זה הפסק. אבל מטה נראה
שאין זה קצוע: **אלא** אימא סמוך
למפתי. שלא היה עושה מלאכה עד
שיתפלל. ורש"י פירש אפילו ללמוד
שאסור ללמוד קודם תפלה. ולא ידעתי
מנא ליה. אבל ראייה דשרי ללמוד
קודם דלקמן צפרק שני (דף י"ד ז)
למתינן דרז מקדים ומשי יתיה ומנך
ומתי פקיה וקרי ק"ש כי מטא זמן
ק"ש וכו': **כל** הנותן מבתו⁸ בין
צפון לדרום וכו'. ולא בין מזרח למערב
ודוקא כשישן עם אשתו מפני שהשכינה
מזויה בין מזרח למערב והיה הדבר
נגאלי לשכח אלל אשתו מפני
התשמיש וכן משמע ומוכחי קראי:
המתפלל

דני דחמרא על לגביה רב יהודה אחוה דרב סלא חסידא ורבנן ואמרי לה רב
אדא בר אהבה ורבנן ואמרו ליה לעיין מר במיליה אמר להו ומוי חשידנא
בעיניכו אמרו ליה מי חשיד קב"ה דעביד דינא בלא דינא אמר להו אי איכא
מאן דשמיע עלי מלחא לימא אמרו ליה הכי שמיע לן דלא יהיב מר שבישא
לאריסיה אמר להו מי קא שביק לי מידי מיניה הא קא גניב ליה כוליה אמרו
ליה היינו דאמרי אינשי בחר גנבא גנוב ומעמא טעים אמר להו קבילנא עלי
דיהיבנא ליה איכא דאמרי הדר חלא והוה חמרא ואיכא דאמרי אייקד חלא
ואיזדבן בדמי דחמרא: תניא אבא בנימין אומר על שני דברים הייתי מצטער
כל ימי על תפלתי שתהא לפני מטתי * ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום
מאי לפני מטתי אילימא לפני מטתי ממש והאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי⁹ צ' מנין
למתפלל לא תימא לפני מטתי אלא אימא: סמוך
צפון לדרום הויין ליה בנים זכרים שנאמר¹⁰ וצפונך תמלא בטנם וישבעו בנים רב
נחמן בר יצחק אמר אף אין
אשתו מפלת נפלים כתיב הכא וצפונך תמלא בטנם וכתיב התם¹¹ וימלאו ימיה
ללדת והנה תומים בבטניה:
תניא אבא בנימין אומר¹² שנים שנכנסו להתפלל וקדם אחד מהם להתפלל ולא
המתין את חברו ויצא טורפין
לו תפלתו בפניו שנאמר¹³ טורף נפשו באפו הלמענך תעזב ארץ ולא עוד אלא
שגורם לשכינה שתסתלק
מישראל שנאמר¹⁴ ויעתק צור ממקומו ואין צור אלא הקב"ה שנאמר¹⁵ צור ילדך
תשי ואם המתין לו מה שכרו

אמר

ובנים. קא סלקא דעמיא הקוצר את צניו: ארבע מראות. שאת
ומולדתה צרת ומולדתה. צרת עוה כשג שניה לה כסוד הסיכל.
שאת כמנר לכן שניה לה כקרוס צלה¹⁶: הא לן והא להו. צ"י שרי
חומה מקדשות צה ומזרע טעון שילוח חוזה להן¹⁷ אין יסורין של
אהבה (פ). צבל שאין טעוין שילוח

והן מוצמא כפרה הוו יסורין של אהבה:
בצנעא. תחת צנדיז: דין גרמא
דעשיראה ביר. זה עלס של צן עשירי
שמת לו: ביר. כמו צר וצר עלס
¹⁸ פחות מכשעורה ממנו (א) צסודרו
לעגמת נפש. וגרמא רבא כר"י לא
צאו לו יסורין שאין של אהבה: דהוו
להו בנים ומתו. הוו להו יסורין של
אהבה שהאללות מכפרת על עוונותיו:
גלייה. ר' יוחנן לדעיה: ונפ"ל
נהורא. שהיה צסרו מזהיק שיפה
היה מאלד כדלמתינן צ"מ צהשוכר
את הפועלים (דף ט"ז). אי משום תורה.
שלא למדת הרבה כרונך: אחד
המרבה ואחד הממעיט. לענין קרבנות
שניה צלהי מנחות (דף קי). נלמנר
צעולת צהמה ריח ניחוח¹⁹ וצמנחה ריח
ניחוח²⁰ ללמדך שאת המרבה וכו': אי
משום מזוני. שאין עשיר: על דא
ודאי קא בבית. על זה ודאי יש לך
לצכות. דני. מציות: תקיפו. החמילו:
יעיין מר במיליה. יפספס צמעשו:
אי איכא דשמיע עלי מייתא לימא.
אם יש צכס ששמע עלי דצר שאני
רריך לחזור צי יודעני: שבישא. חלקו
צומרות הגפן שחמתין מהן צשעת
הזמיר ומנן (צ"מ דף ק"ג). כסס
שחלקין צין קן חולקין צומרות
וצקנים. שריגים מתרגמינן צצנין
(בראשית מ): מי שביק לי מידי מיניה.
וכי אינו חסוד צעיימס שהוא גונז לי
הרבה יותר מחלקו: בחר גנבא גנוב
כו'. הגונז מן הגונז אף הוא טועם
טעם גנבה: סמוך למפתי. כל ימי
מהרמי שלא לעשות מלאכה ושלא
לעסוק צמורה כשעמדתי ממנתי עד
שאקרא ק"ש ואתפלל: צפון לדרום.
ראשה ומרגלותיה זה ללפון זה לדרום.
ונראה צעני שהשכינה צמורה או
צמערה²¹ לפיכך נכון להסב דרך תשמיש
לרוחות אחרות: וצפונך. לשון לפון
וקיפיה דקרא ישצנו צניס: תמלא
בטנם. תמלא ימי הריונס: טורף
נפשו באפו. לך אומר אשר גרמת לך
לטרוף את נפשך צפניך ומה היא
הנפש זו תפלה כמו שנלמד ואשפון את
נפשי לפני ה' (ש"ה ב): הלמענך
תעזב ארץ. וכי סצור היית
שצצילך שילח (ד) מסתלק השכינה
ועוזב את חצרך המתפלל לפניו:
לוא

וקובר את בניו מוהלין לו על כל עונותיו אמר
ליה רבי יוחנן בשלמא תורה וגמילות חסדים
דכתיב²² בחסד ואמת יכופר עון חסד זו גמילות
חסדים שנאמר²³ רודף צדקה וחסד ימצא חיים
צדקה וכבוד אמת זו תורה²⁴ שנאמר²⁵ אמת
קנה ואל תמכור אלא קובר את בניו מנין תנא
ליה ההוא סבא משום ר' שמעון בן יוחאי
אתיא עון עון כתיב הכא בחסד ואמת יכופר
עון וכתיב התם²⁶ ומשלם עון אבות אל חיק
בניהם. א"ר יוחנן נגעים ובנים אינן יסורין של
אהבה ונגעים לא והתניא כל מי שיש בו אחד
מארבעה מראות נגעים הללו אינן אלא מזבח
כפרה מזבח כפרה הוו יסורין של אהבה לא
הוו ואב"א²⁷ הא לן והא להו ואי בעית אימא
הא בצנעא הא בפרהסיא ובנים לא היכי דמי
אילימא דהוו להו ומתו והא²⁸ א"ר יוחנן דין
גרמא דעשיראה ביר אלא הא דלא הוו ליה
כלל והא דהוו ליה ומתו. רבי חייא בר אבא
חלש על לגביה ר' יוחנן א"ל חביבין עלך
יסורין א"ל לא הן ולא שכרן א"ל הב לי ידך
יהב ליה יתיה ואוקמיה. ר' יוחנן חלש על
לגביה ר' חנינא א"ל חביבין עלך יסורין א"ל
לא הן ולא שכרן א"ל הב לי ידך יהב ליה יתיה
(ה) ואוקמיה אמאי לוקים ר' יוחנן לצנפשיה אמרי
²⁹ אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים רבי
אליעזר³⁰ חלש על לגביה רבי יוחנן הוא דהוה
קא גני בבית אפ"ל גלייה לדעיה ונפל נהורא
חזייה דהוה קא בכי ר' אליעזר³¹ א"ל אמאי קא
בבית אי משום תורה דלא אפשר³² שנינו אחד
המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו
לשמים ואי משום מזוני לא כל אדם זוכה
לשתי שלחנות³³ ואי משום בני דין גרמא
דעשיראה ביר א"ל להאי שופרא דבלי בעפרא
קא בכינא א"ל על דא ודאי קא בבית ובכו
תרוייהו אדהכי והכי א"ל חביבין עלך יסורין
א"ל לא הן ולא שכרן א"ל הב לי ידך יהב ליה
יתיה ואוקמיה. רב הונא תקיפו ליה ארבע מאה

על תפלתי שתהא לפני מטתי * ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום
מאי לפני מטתי אילימא לפני מטתי ממש והאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי⁹ צ' מנין
למתפלל לא תימא לפני מטתי אלא אימא: סמוך
צפון לדרום הויין ליה בנים זכרים שנאמר¹⁰ וצפונך תמלא בטנם וישבעו בנים רב
נחמן בר יצחק אמר אף אין
אשתו מפלת נפלים כתיב הכא וצפונך תמלא בטנם וכתיב התם¹¹ וימלאו ימיה
ללדת והנה תומים בבטניה:
תניא אבא בנימין אומר¹² שנים שנכנסו להתפלל וקדם אחד מהם להתפלל ולא
המתין את חברו ויצא טורפין
לו תפלתו בפניו שנאמר¹³ טורף נפשו באפו הלמענך תעזב ארץ ולא עוד אלא
שגורם לשכינה שתסתלק
מישראל שנאמר¹⁴ ויעתק צור ממקומו ואין צור אלא הקב"ה שנאמר¹⁵ צור ילדך
תשי ואם המתין לו מה שכרו

אמר

וכי"ה באר"ז הל' ק"ש פ"י (ה) ולפ"י מיושב שלא מקשה מאמוראים על תנא אלא מדברי עצמו: [ג] עיין ב"י א"ר"ם פ"י ג ד"ה ומ"ש דלא וכו' דכתב דאולי הגי' א"ר חמא והוא מילתא באפי נפשה ואבא
בנימין משום איסורא משום דשכינה במזרח וכו' חמא אומר שאם נזהר בזה יש לו בנים זכרים ע"ש: [7] בעורן ערך גרם פ"י אותו עצם שן הוא דאינו מטמא וכ"כ הרשב"ם ב"ב קטו ע"א ר"מ ביר סעודה הבראה לאבל (גליון):
ה) ג' תיבות י"ל הנותן מטתו" יש למחוק דבור התוס' מתחיל בין צפון לדרום וקאי על הברייתא דאבא בנימין דלא תני טעם, ומפרשי רש"י והתוס' טעמו, ורבי יצחק הרי כתב בעצמו טעמו (דבש תמר) ועיין בספר רצוף אהבה מובא באסיפת זקנים על ברכות:

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) וע"ז ד' מורה למני
ט"ו ע"י"ש הגירסא,
(ב) ולקמן מד. וט"ו,
(ג) ד"צ דף קטו,
(ד) גדרים ו: סנהדרין
נ"ה, (ה) ולקמן י"ו מנחות
ק. ישנמ לו. יומא מב.
שנוטה טו"ו, (ו) ועיין
סוף גדה מ. ד"ה ואמר,
(ז) נגעים פרק א מ"א,
(ח) כלים פרק א מ"ז,
(ט) ויקרא א ט, (י) שם ב
ב, (יא) עיין ב"ב כה.
ולקמן סא: (ל) ערכין
כט, (מ) וכו"ה צמ
דנך ארץ וטא פ"ד,
(נ) וצנא מלעל פה א,
(ס) מגילה יד סוף ע"ב.

הנהגות הב"ח

(א) גמ' ואוקמיה
ואמאי לא לוקים ר'י
לנפשיה: (ב) רש"י ד"ה
הא לן וכו'. אהבה בבבל
שאינן טעוין שילוח הוו
מוצמא כפרה ויסורין של
אהבה: (ג) ד"ה דין
גרמא וכו'. מכשעורה
ממנו שאינו מטמא
במגע והיה נושא
קשור צסודרו לעגמת:
(ד) ד"ה הלמענך וכו'.
שילח מב"ה והנחת
חבידך מסתלק השכינה:
(ה) תב"י ד"ה והאמר
וכו'. שלא היו להם צניס
וכן יהושע לא מצינו
שהיה לו בנים (ו) ופי'
משום צנות:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לא כו'. אין
אדם זוכה כו'. ע"י צנמ
דף נה ע"ב מוס' ד"ה
ארבעה:

תורה אור השלם

(א) בחדש ואמת יכפר
עון ויבראת יי סור
פרע: (משלי טו.)
(ב) דנך צדקה וחסד
יבצא חיים צדקה
(וכבוד: (משלי כא.)
(ג) אמת קנה ואל
תקפר תקמה ומוקר
וכינה: (משלי כג.)
(ד) עשה חסד לאלפים
וימשלם עון אבות אל
חיק בנינם אתריהם
האל הגדול הגבור יי
צבאות שמו:
(ה) וימיה לב. יח)
(ו) מקמים ידך יי
מקמים מחלך חלקם
בתיים וצפונך תמלא
בטנם ישבעו בנים
ויהייתו:
(ז) וימלאו ימיה ללדת
והנה תומים בבטניה:
(ח) בראשית כה, ט)
(ח) פרך נפשו באפו
הלמענך תעזב ארץ
ועתק צור ממקומו:
(י) ואיני יח. יח)
(ט) צור ילדך תשי
ותשבה אל מחללקי:
(י) וימיה לב. יח)

בשלישה פרק רביעי תענית

[דף כה ע"א - כו ע"א]

דף כה ע"ב גמרא בין תהומא תתאה לתהומא עילאה א"ל בוי. כ"ל:

ח"א דף כה ע"ב תקנתם קברים לעצמכם בוי. ענין שאמרו צפרק י"ג לא צדור המדבר שידעו שימותו בכל ט' באב קברו להם לעולם צחייהם קצרים כן עתה אחס צרעה צודלי תמותו: **ואמר אבינו מלכנו בוי.** אבינו ע"ש הוא לב אבינו וגו' ומלכנו ע"ש לג' ויהי ציטורן מלך וגו' ועד"ו יסד הפייט לד' אס כניס רחמנו כרחם אב כו' ואס כעצדים כו': **בשמנסבין מים בהג תהום בוי קוד' שני רעים בוי.** הס צ' נסכים שהיו צמג ניסוך היין שכל שנה לד' וניסוך המים שמוסוף צמג כדי שיצרכו להם גשמי שנה כדאמר' פ"ק דר"ה ל"ו והיינו צ' רעים צמג ואמר קול על שם שצמג ניסוכין צמקדש שהיו אומרים עליהם שירה צקול לז'. ומייתי ליה שנאמר תהום א"ל תהום קודא לקוד' צנורידך. דהיינו תהום עלאה ותהום תתאה כל אחד קורא לחצרו שיממע לקול צנורידך דהיינו לקול שיר שהיה צמקדש על היין והמים שנסכו צמג צשני ספלים לד' שהם צנורידך של השימין: **האי ירדיא דמיא לעיגלא בוי.** צפ"ק דיומא ל"ט חשיב ליה צג' דקולן הולך מסוף עולם ועד סופו ושם מפורש: **ודמיא לעיגלא בוי.** נראה לפרש על מול שור ג' שהוא צמוד אייר שבו סוף הגשמים דאמרין צפ"ק ב"א מלקוש צניסן וכיון שילא ניסן וירדו גשמים אינו סימן צרכה: **ואמר פריטא שפזותיה בוי.** כמו שפי' הערוך אהיה דפרק הגזול ב"ב דרצ כהנא פריטא שפזותא הוה פי' נראין שפזותיו כמשחק צכל שעה כו' עיין שם והכי נמי הכא הכי קאמר שאותו מול שור נראה כמשחק צמולו שעבר היורה צשעתו על דרך שאמרו ל' מול שעה משחקת לו. וקאמר דקאים צין תהומא עלאה וצין תהומא תתאה דהיינו שמוזל שור הוא עומד צשמים מצדיל צין מים עליונים שהוא תהום עילאה וצין מים תחתונים שהוא תהום תתאה כמו שנאמר ב"ג ויעש אלהים את הרקיע ויצדל צין המים וגו' וההוא מול שור אשר ממוצע ציניהם ואמר למים עליונים חשור מימין למטה לארץ וכן צניסן קודם אייר מולו אומר למים התחתונים אצב מימין למעלה על הארץ ומייתי מקרא שנאמר מד' הנגנים נראו צארץ וגו' דלעיל מיניה כתיב מד' הגשם חלף הלך לו אחר שכלו ימי הגשמים כבר צניסן יכלו גשם צימות החמה צמול טלה צניסן על ידי נגנים שנראו צארץ דהיינו נסכי חסג שנראו כבר צשני ספלים צצארץ ואמר עת הזמיר הגיע דהיינו שיר וזמר של מקדש ואמר ועל ידי זה וצוכן להיות קול חשור שהוא מול שור נשמע צארצו וכמ"ש פ"ק דיומא ל"ו שקולו הולך מסוף עולם ועד סופו כמפורש שם: **וירדו להם גשמים קודם הנץ החמה בוי כסבורים הם שבח של צבור בוי.** משמע דלאו צתענית יחידים קמשחעי והיו לריכין להתענות גס צלילה שמפסיקין מצע"י מ"ז ומכ"מ קאמר דהיו סבורים דשצח הוא לצבור כיון שלא התחילו להתענות עדיין עיקר תענית ציום:

סליק פרק סדר תעניות אלו

בשלישה פרק רביעי

דף כו ע"א משנה בג' פרקים בשנה בוי. וקוראין במעשה בראשית ואנשי המעמד היו מתעניין ד' ימים בשבוע מיום ב' עד יום ה' ולא היו מתעניין ע"ש מפני כבוד השבת ולא בא' בשבת כדי שלא יצאו ממנוחה עונג מד' לעיגלה ותענית וימותו ביום הראשון בוי. כ"ה צס"א וצגרכת הרע"צ וצגמלא מ"ט משמע דל"ג ליה ע"ש ג': **ברש"י בד"ה ביום הראשון של בוי בראשית בוי פרשה ראשונה בוי ושניה פי' ב"א** יהי רקיע בוי. כ"ל והד"א:

ח"א דף כו ע"א אלו הן מעמדות לפי שנאמר צו את בני וגו'. נראה לי לסיפא דקרא סמך דכתיב יב' תשמרו להקריב לי צמועלו דהיינו שיהא משמר ומעמד על קרבן תמיד ג' וצד"ה יב' כתיב צהאי לישנא כי מעמדס ליד צני אהרן וגו':

דף כו ע"ב תוס' בד"ה מנחה ונעילה בוי לאו בלום דיותר שכיח בוי. כ"ל נ"ה:

ח"א דף כו ע"ב וכה"א צאינה וראינה וגו' ביום התונתו זה מתן תורה. פרש"י יו"ה"כ שנתנו צו לוחות אחרונות ע"ש והוסוף הרע"צ ג' וציוס שמתח לבו זה צנין צהמ"ק שמתחן ציוה"כ ע"כ ולא ידענא חנוכו ציוס הכפורים ג' ולפי ענינו נראה דלחמשה עשר באב קאי שטעמי שמתחו אמרינן צגמ' ב"א מלויס צצנין המקדש ג'ט':

דף כו ע"א גמרא תיובתא דרב הווא. כ"ל ס' וכן צרש"י: **בפרש"י בד"ה ה"ג הגיע בוי לירושלים לעבודה וחציו הולכין ליריחו הסמוכה לירושלים ושם מתקנין בוי.** כ"ל: **בפרש"י בד"ה מעבבין בוי**

הגהות והערות

כחן עיין לעיל דף ז ע"ב רש"י ד"ה המלאך ובב"ח שם, ורש"י לקמן דף כה ע"ב ד"ה האי ירדיא ורש"י יומא דף כא ע"א. כ"ט דף ז ע"א ד"ה אמר. ל' ב"ב דף פ ע"ב. לאן ב"ב דף קכא ע"א (ולא נזכר שם בגמ' אלא כ"ה ברשב"ם שם ד"ה שכלו ע"פ מדרש איכה). ל"ב נדצ"ל "כי אתה" אבינו, והוא בישעיה סג, טז. לג' דברים לג', ה. לד' במוסף דר"ה אחרי תקיעות דמלכיות וזרונות ושופרות. לה' נדצ"ל "השנה". ל"ן דף טז ע"א. ל"ז עיין סוכה דף נ ע"ב. לה' סוכה דף מה ע"א ע"ש. ל"ט דף כא ע"א. מן וכ"ה ברש"י שבע"י בשם אית דאמרי. מאן דף ו ע"א. מ"ב ב"ק דף ק"ז ע"א. מ"ג בראשית א, ז. מ"ד שה"ש ב, יב. מ"ה שם פסוק יא. מ"ו דף כא ע"א וע"ש ברש"י ד"ה וי"א. מ"ז בוי תעניות אחרונות כמפורש לעיל דף יב ע"ב במשנה. מ"ח לפנינו במשנה "ועונג". מ"ט דלקמן דף כז ע"ב שקלינן וטרינן בה בטעמים אחרים. ג' וכן במשנה שבירושלמי ליתא. נ"א בדפו"ר "ופרשה". נ"ב במדבר כח, ב. נ"ג וכ"ה ברש"י סוטה דף ח ע"א מהספרי. נ"ד דה"א כג, כח. נ"ה ותיבות "לגבי שבת" שנוספו בתוס' דף ל למחוק. נ"ו וכ"ה ברש"י שבע"י ברש"י שבריי"ף. נ"ז ובאוצר בלום על הע"י כתב ע"ז "לכאורה שפיר ידענא דחינוכו ביה"כ מסוגיא דמ"ק דף ט ע"א אותה שנה לא עשו ישראל את יוה"כ ע"ש". ורבינו במ"ק שם כתב דכן מוכח מקראי דדברי הימים ע"ש. נ"ח לקמן דף ל ע"ב. נ"ט ובאוצר בלום שם העיר דהיינו רק לג' מתוך ז' הטעמים שזכרו שם. ס' ולאפוקי מגירסת הדפו"ר בגמ' "חסדא". אמנם בגליין הביא ד"ג "חסדא". וכ"ה בגמ' כתי".

בוי. לא היה צריך לה ללוק אלא צליל שצח משום שלום צית א' אבל היה דולק כל היום לפרסם הנס לרבים ציום גס שצחו להדליק צמנו נר למנות הצדלה: **אי קא מפסדן בוי.** הוא ידע האמת דלא קא מפסדן דל"כ לא הוי מפקיר העזים לדוים כיון שלא היו שלו דלקמן אלא ב' ה"ל לר"ח למנטרן יפה שלא יזיקו כיון ששומר אצידה הוה: **עד שיצאו אמה לצאן בוי.** גס זה לפרסם הנס דגס מי שלא ידע ולא שמע מזה הנס כשיראה צצית זה ששמתנה מצתים אחרים להיות צו אמה מכאן כו' ישאל עליו ויגידו לו הנס והכי משמע דמייתי עלה הא דפלימו אני ראיתי וכו' וא"ל צית זה שקירה כו': **ור"ח בן דוסא מדהיבן היו לו עזים בוי.** כל זה עד והן הן עיזי דמייתי כו' מדצרי ע"י נראה שאינו מלשון התלמוד אלא מפירושים נכתבו צנוסחת הגמרות גס קשה דקאמר דמכר התרנגולין והצליס וקנה צדמיהן עזים כו' אכתי תקשי אך קנה עזים צדמיהן והלא אין מגדלין צהמה דקה צארץ ישראל ג' ויותר נכון דצרי התוספות שכתבו צע"י דעזים גופיהו מליאה הוו והיה הוא שומר אצידה כו' ע"ש צע"י ד': **דחזאי שבינה ואמרי בוי.** והא דכתיב ד' כי לא יראני האדם וחי מוקמינן לה ס"פ החולץ ו' היינו צאספקלריא המאירה ז': **דאחריב לעלמא בוי.** לכאורה אינו דומה להחריב כל העולם משום שיסתנה שעתו של ר"א ונוסחות הישנות יותר מדוקדק ניחא לך דלפניה לעלמא מרישא כו' דאיכא לפרושי על ר"א קאמר להפוך עולמו ולצרו שנית ד' ואולי שזונו צכאן על גלגול הנשמות: **אפשר דמתיליד בשעתא דמוזני בוי.** כמ"ש ט' מול שעה גורס דהיינו שעת הלידה וכמ"ש ל' חיי וצני ומוזני לאו צוכותא מליא מלתא אלא צמולא גס שאפשר לצטר' המול כמ"ש פרק צתרא דשבת י"א מכל מקום מנכין לאדם מוצותיו וזה שאמר צהאי אגרא דאמרת לא צעינא ר"ל דלא צעינא ליעול משכר צהאי עלמא היצנא לך שדרך משלם לעלמא דאתי. י"ג נהרות דאפרסמון כו' מדמה תענוגי עוה"צ צעולם הנשמות לאפרסמון שהוא מלתא דריחני שהוא החוש הקרוצ לצבר רוחני כמ"ש י"ב כל הנשמה תהלל יה י"א איזה דבר שהנשמה נהנה צו הוי אומר זה הריס ומספר י"ג דנקט על שם מדות טובות שהם י"ג וראיתי צספר ישן ט"ו דגרס שנים עשר נהרותא כו' וכתב צוה ע"ש י"צ גצולי אלכסון שהם גצולות עמים למספר צצטי צני ישראל ט"ז הקצועים צ"צ מולות וכנגד י"צ מעיינות מים הנמשכים ויוצאים משם של י"צ אותיות כו' עכ"ל: **א"י ואנא מגברא דלית ליה בעינא בוי.** ופרש"י צגמלא ל"ג צספר רצי וצספר שלי כחצו עכ"ל. ונראה לפרשו שאמר לו הקצ"ה מה שאתה מצקש יותר וכי מחלק עולם הצה של צצרך חתן גס לך ואמר ליה דודאי מה שמוכן לצצרי הצדיקים איני מצקש כמה שאמרו ז' דאין אדם נוגע צמה שמוכן לחצרו אבל אנה מצקש מצצרה דלית ליה ר"ל דלית ליה זכות ליתן לו חלק צעוה"צ שמתן לי חלקו וכמה שאמרו צפרק אין דורשין ד' דהצדיק נוטל חלקו של הרשע צצגן עדן והרשע נוטל חלקו של צדיק צצגיהננס ומייתי ליה שם מקראי וק"ל י"ט: **אגרי בך גירי בוי.** עיין פרש"י וצצרוך פירש גרי כן גירי כן שונה הגאון ופירוש צרכה היא וכן אמר ליה לעתיד לצא גרים עתידין שיגורו כן כמ"ש ב' יגורו כן נדחי וגו' עכ"ל: **אמרו ליה והא ריב"ל גזר בוי.** נראה לפרש צמעשה הוה צצחילה גזר תענית והיו היחידים מתעניין צו כמו שצנינו פ"ק ב"א דצג' ראשונות מתענין היחידים ולא אתא מטרט ואמרי ליה אותן היחידים הא ריב"ל גזר תענית עם היחידים ונענה דאתא מטרט: **וא"ל הא אנא והא בר ליואי.** ר"ל אפשר דשוין ושקולין אןן הגזורים התענית אבל היחידים המתעניין עמנו אינן שקולין כיחידים שהתענו עם ריב"ל וא"ל דא"כ שאנן אינן ראוין לכך נראה לכון דעתן צתפלה ולצרק צצורה עמנו צתעניות האחרונות שצנינו שם ב"א צעא רחמי עם צצורה ועדיין לא אתא מטרט וא"ל רצי חמה לאותן היחידים דא"כ כיון שאנו רואין דעצירת הגשמים צצציל צצורה הוא אס ניחא לכו שיצא מטר צצצילנו צפרש"י שאתם מסכימים עמי דהיינו שיצא מטר גס צלא זכות צצורה אלא צצצילנו ע"ד שאמר הכחצו ב"ב וחגור אומר ויקס לך שהצדיקים גזורים והקצ"ה מקיים ב"ג וא"ל הן להסכים על כך: **ואמר דרך גזירה רקיע בבי בוי.** דעצירת הגשמים חולין צגגס השמים כמ"ש ב"ד ועצר את השמים ולא יהיה מטר וגו' ועדיין לא השגיחו צגזירה זו עד שהוסוף לגעור צהן כמה עזין הן כו' שלא להשגיח צגזירת הצדיקים: **עצירת וישבת במרום ואי אתה מרחם בוי.** מלינו צמדש ב"ה צומן שצטרל עושין רצונו של מקום שוכן ב"ו צעצרות ואינו מתרחק מהם שנאמר ב"ו מצין שני הכרוצים וידבר אליו וצומן שאין עושין רצונו של מקום מתעלה ויושב צשמי מרום והכל לוועקין ואין קולם נשמע כו' ואין נענין ע"כ יש לנו להתפלל שלא יתרחק מאתנו וישמע צעקתנו אבל לוי שאמר עליית וישבת צמרום הוא כמתרעס וכן אי אתה מרחם על צניך האי לישנא הוא כמתרעס נגדו ית' צ"ה אבל ה"ל להתפלל רחמים כרחם אב על צנים: **שהרי אדם גדול הביח בוי.** מזה המעשה גופיה מוכח שאדם גדול היה שהרי נענה דאתא מטרט אלא דנענש ואיטלע משום דל"ל צלשון תרעומות: **שמשינהו לעיגך ענני דקאמרי בוי.** יש לפרש דשמשינהו דקאמרי היינו שר ומלאך הממונה על הגשם ושמו אף צרי כמ"ש צפרק קמא ב"ח וכה"ג כתבו התוספות צרפ"ק דחולין ב"ט גצי גינאי נהרא חלוק לי מימין כו' ע"ש: **מו"ד צדיק בתמר וגו' בארז בלבנון וגו' אם בתמר בוי.** וי' מיני ארזים הם בוי. הכל מפורש פרק הספינה ל':

פרשת וירא

[ישעיה מב, כא] ה' חפץ למען צדקו, בשביל הצדקות שנמנע מעלייתו למעלה כדי להעלות לתלמידו, יזכה לשניהם שיגדיל תורה לתלמידו וגם יאדיר לעלות למעלה, וכיון שהכוונה בעת ההוא שלא לעלות למעלה אלא להעלות תלמידו, צריך זהירות רב שלא יורידנו תלמידו ממדרגתו, הרי שהרב בשעה שמלמד לתלמידו צריך להתגבר לעמוד במקום קדשו ולא יורידוהו תלמידו. וז"ש ר' יוסי מעולם לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי [שבת קיח:] ר"ל שלא הורידוהו תלמידו למטה, ובכלל זה שלא היה כוונתו לעלות למעלה כי אם להיות פנים בפנים עם תלמידו, כדי להעלותו משא"כ כשכוונתו לעלות למעלה הרי הוא כמחזיר פניו ממנו והוא בכלל וחזרתי לאחורי. וזהו דומה למלאך ה' צבאות שנקרא עומד, כדכתיב ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, שאינו הולך למעלה ולא למטה ובבחינה זו אחז"ל [יבמות מז:] קשים גרים לישראל כספחת, כי מחמת דבקות הגרים צריך לזהר מאד שלא יורידוהו ממדרגתו וממעלתו, וכיון שנתגלה אליו השי"ת הוא צריך להתקדש בקדושה יתירה לקבל פני השכינה. וכיון שראה אנשים עוברים והיה כל חשקו לגייר גרים, היה מתירא שעיי"כ יסתלק ממנו השי"ת שנגלה אליו, ע"כ שאל מה' אל נא תעבור מעל עבדך. וז"ש חז"ל [שבת קכו:] גדולה הכנסת אורחים וכו', שאף שהיה יכול לעלות מעלה בקבלת פני השכינה היה חביב עליו מצוה זו להכניס אורחים ולהעלותם, והיינו דכתיב והוא

וירא וירץ לקראתם וגו' אל נא תעבור מעל עבדך וגו'. פירוש רש"י ד"א שם זה קודש שאמר להקב"ה להמתין לו עד שירוץ להכניס אורחים. ע"פ פשוטו י"ל כיון דמצינו גבי לוט בפסוק וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו, פירש"י שכל זמן שהיה לוט עמו היה השכינה פורש ממנו, וכיון דחשב שהם ערביים כפירש"י היה חושש שמא תסתלק ממנו השכינה. ויש להבין יותר ענינו ע"פ מה שביארנו בס"ד מה שאחז"ל [מו"ק יז.] בפ' תורה יבקשו מפיהו וכו' אם הרב דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו. יש להבין זה מפני שהענין, המלמד את תלמידו תורה צריך שיהא עיקר כוונתו להעלות דעת התלמיד, אף כי מזה היא מניעה להעלות את עצמו, כמ"ש שאדם נקרא מהלך שנאמר [זכריה ג, ז] ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, וכשהוא מכוון להעלות למעלה א"א להעלות התלמיד שהוא מדרגה התחתונה ממנו. ואחז"ל [ב"ב פ:] בפ' צדיק כתמר יפרח שתמר עושה פירות, והוא דמיון הצדיק שמלמד לאחרים דרכי ה' ותורתו, ואז אינו יכול ליגדל בגבהו כמו ארז שאינו עושה פירות. וז"ש כארז בלבנון שאם הוא דומה לארז שאינו עושה פירות הוא גדול בגבהו, אלא שהקב"ה מצליח אותו בתורה אח"כ, כמשחז"ל [תענית ז.] מתלמידי יותר מכולם, והיינו דאמר אף שהצדיק שהוא כתמר דהיינו שהוא עושה פירות, ואפ"ה בזכות זה יצליח ה' בידו להעלות למעלה למעלה ויזכה אח"כ ליגדל כארז בלבנון שאינו עושה פירות. וזש"ה

מסובב כל הסיבות וקוצב לכל אדם את פרנסתו, וזה מה שאמרו קשה מזונותיו של אדם, שאצל הקב"ה אין קושי לקרוע את ים סוף יותר מפרנסה ולא פרנסה יותר מקריעת ים סוף, כיון שאין אצלו כלל חילוק בין טבע לנס.

הרב

מי שסבור שהקב"ה מסר את הנהגת העולם לכוחות הטבע, עובר בלאו דע"ז

ויעויין בספר החינוך (מצוה כ"ו) שכתב שאדם שמאמין בקב"ה שהוא בורא העולם, אלא שמדמה בדעתו שהקב"ה מסר את הנהגת העולם לכוכב או למלאך - הנמצא תחת שליטת הקב"ה, הרי הוא עובר על לאו דע"ז דכתיב "לא יהיה לך אלוקים אחרים על פני", ונראה פשוט שכמו כן אדם שמאמין שהקב"ה בורא העולם, אלא שמדמה שהקב"ה מסר את הנהגת העולם לכוחות הטבע, הרי הוא עובר בלאו זה דעבודה זרה - דכתיב "לא יהיה לך אלוקים אחרים על פני", ודינו ככופר ממש.

וזהו מה שכתוב (הושע י"ד ד) "ולא נאמר עוד אלוהינו למעשה ידינו", ומשמע להדיא מלשון הפסוק, שהתולה את הצלחתו במעשי ידיו ולא בקב"ה, הרי הוא הופך את מעשי ידיו לאלוקים - כיון שתולה ששורש הצלחתו הוא במעשי ידיו, וא"כ נמצא, שמי שאינו מאמין בהשגחת הקב"ה, הרי הוא כעובד עבודה זרה - שהרי יש לו אלהים אחרים ה"י.

אין שום חילוק בין טבע לנס

ידועה קושיית הבית יוסף (או"ח סי' תר"ע) למה תקנו חז"ל שמונת ימי חנוכה, והלא בלילה הראשון לא היה צריך את הנס, שהרי היה מספיק שמן בפח עבור יום אחד, ונמצא שלא היה נס אלא בשבעת ימים בלבד.

ונראה ליישב בזה, שאם היינו עושים רק ז' ימים חנוכה אבל על היום הראשון שהיה ע"פ הטבע לא היינו עושים זכר דחנוכה, היה משמע מזה שהטבע אינו נס אלא מנהגו של עולם, וזהו נגד כל יסודות האמונה וכמוש"כ הרמב"ן בסוף פרשת בא (שמות י"ג ט"ז) וז"ל 'שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם', ולכן אדרבה, אנו עושים ח' ימים חנוכה כדי להורות שגם היום הראשון הוא נס ואין שום טבע בעולם, וזהו עיקר עניינם של ימי החנוכה - שנלמד ממה שדלק השמן שבעה ימים שלא כדרך הטבע, שגם ביום הראשון שהשמן דלק כדרכו אי"ז טבע ומנהגו של עולם אלא נס, וכמוש"כ הרמב"ן (סוף פרשת בא) 'מן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים, והיינו

שאינן שום חילוק בין טבע לנס, אלא שהטבע הוא נס תמידי ולכן איננו מתפעלים מזה כיון שהתרגלנו לזה מקטנות, וה'נס' הוא דבר נדיר היוצא מכלל הניסים שהטביע הקב"ה בעולמו.

וזה מה שאמר רבי חנינא בן דוסא (תענית כ"ה ע"א) "מי שאמר לשמן וידלוק הוא יאמר לחומץ וידלוק", שכל כך היה ברור אצלו שאין טבע בעולם אלא הכל מהבורא יתב', עד שלא ראה חילוק בין שמן המוטבע בעולם שידלוק לחומץ שאינו דולק ע"פ טבע, כי הכל הוא מהשי"ת ואצל השי"ת אין חילוק בין חומץ לשמן.

ועל דרך זה פירש בנועם אלימלך (הוספות ליקוטי שושנה) את הפסוק בפרשת בשלח "ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים" (שמות י"ד כ"ט), דהכוונה בזה הוא שבשעת שעברו ישראל בתוך הים, זכו להגיע להכרה ברורה שאף כשהולכים "ביבשה" שהוא ע"פ הטבע, זהו גם כן נס גמור וכמו "בתוך הים" ממש.

אין טבע בעולם

כתיב (שמות ט' ל"ג) "ויחדלו הקולות והברד ומטר לא ניתך ארצה" ופירש"י וז"ל לא ניתך - אף אותן שהיו באוויר לא הגיעו לארץ, והיינו שאף מה שכבר ירד מהשמים עמד על עמדו ופסק באויר, ויש לנו להתעורר מזה, שאנו רגילים לחשוב שמה שהמטר נופל לארץ לאחר שנתנתק מהעננים הוא דבר טבעי ופשוט, אבל כאן אנו רואים שגם זה הוא יד ה', שכאשר הקב"ה רוצה שהמטר שכבר ירד לא יגיע לארץ, הקב"ה מפסיקו באוויר, והרי לנו מזה שגם כאשר המטר מגיע לארץ הרי זה משום שכן גזרה חכמתו יתברך ואין זה בכח הטבע כלל, ואין שום טבע בעולם.

העיתונים והפוליטיקה מבלבלים את האמונה

אמנם מה שמבלבל אותנו בזה הוא הפוליטיקה, שדרך הפוליטיקה הוא להסביר כל מקרה ומקרה עפ"י הטבע ובדרך של סיבה ומסובב ואינם תולים בקב"ה כלל, ומי שקורא עיתונים (צייטונגען בלע"ז) שיש בהם פוליטיקה מתבלבל ואינו רואה שהקב"ה הוא מנהיג העולם, ולכן ראינו הרבה גדולים וצדיקים שלא רצו לקרוא עיתונים כיון שלא רצו לפגום בדרגת אמונתם.

ולדוגמא בעלמא נביא כאן מה שאירע לאחרונה שאנשי צבא הציונים כאן בארץ ישראל תפסו ספינה עם נשק בלב ים, וניחזי אנן מה אנשי הפוליטיקה התולים כל דבר בסיבה ומסובב אומרים, ומה אנו אומרים, שהם אומרים "הנה הבחורים שלנו נפלאים וחזקים", ולעומתם אנו המאמינים בני מאמינים אומרים "גדול אדוננו

(ב) ויהי דף מג...
(ג) ונספחה פרק ט...
(ד) ע"י צ"ח המשיג...
(ה) להמציא פ"י וקנה...
(ו) נספחה השלש...
(ז) ע"י ר"י דקנה...
(ח) ע"י ר"י דקנה...
(ט) ע"י ר"י דקנה...
(י) ע"י ר"י דקנה...

הנהגות הב"ח

(א) גבי א"י מועת...
(ב) דלמא מעיקרא...
(ג) יורה: (ב) שם...
(ד) יורה: (א) שם...
(ה) שם...
(ו) שם...
(ז) שם...
(ח) שם...
(ט) שם...
(י) שם...
(יא) שם...
(יב) שם...
(יג) שם...
(יד) שם...
(טו) שם...
(טז) שם...
(יז) שם...
(יח) שם...
(יט) שם...
(כ) שם...
(כא) שם...
(כב) שם...
(כג) שם...
(כד) שם...
(כה) שם...
(כו) שם...
(כז) שם...
(כח) שם...
(כט) שם...
(ל) שם...

אין דורשין פרק שני חגיגה

טו.

רכינו חננאל

דכין דחוא למטרו...
דאיתיהבא ליה רשותא...
דחא שנתא דמיחב...
דמכב כותבא דירשאל...
דאמר גמירי דלמעלה...
דבאות מקום און...
דישיבה שמא שתי רשויות...
דון: יצתה בן קול ואמר...
דשוכו בכותב דירשאל...
דמליש אר שגלוי וידוע...
דלפני שאינו חזרו בתשובה...
דשלמה לעולם... שאלו היה...
דחזרו לא היה נטור שאין...
דפרגוד נעלם כפי כעלי...
דחזרה מיד מחיה...
דלמטרוח שתי פולסי...
דנורא: ח"ו שיש עליו דין...
דאלא להראות אלישע...
דשיש לו ארון שהוא עליו...
דהו שאמר אחר מותו ר'...
דעקבא בן רעש מתייר...
דבניהם חלקו וחלק הצדיק...
דחזק וכה גבי חלקו...
דחלק הרעש ואסמכה...
דאקרא זה לכן בארצם...
דמשנה יירשו ומשנה שבתון...
דשכרם: ד"א לאו דסמכא...
דון וקרא מדרש הוא ולא...
דעיקר: מדרש לן למיור...
דשומחטא את הרכים את...
דמספיקו כידו לעשות...
דחשובה ועונו גדול מאד...
דהו ועליו ועל כיוצא...
דכו נאמר ומשנה שבתון...

יכול אני לבעול כמה בעילות...
דלמא דשמואל לא שכיחא אמר להו...
דשמואל לא שכיח... וחיישינן...
דעירבה והאמר שמואל... כל שכבת זרע...
דשיאנו יורה כחץ אינו מזרעת... מעיקרא נמי...
דורה כחץ הוה ת"ר... מעשה ברבי יהושע...
דבן חגיגה שהיה עומד על גב מעלה בהר...
דבית וראוהו בן זומא ולא עמד מלפניו אמר...
לו מאין ולאין בן זומא אמר לו צופה הייתי...
בין מים העליונים למים התחתונים ואין בין...
זה לזה אלא שלש אצבעות בלבד שנאמר...
"רוח אלהים מרחפת על פני המים כיונה...
שמרחפת על בניה ואינה נוגעת אמר להן...
רבי יהושע לחלמיריו עדיין... בן זומא מבחוץ מכדי רוח אלהים מרחפת על...
פני המים אימת הוי ביום הראשון הבדלה ביום שני הוא דהואי דכתיב...
ויהי מבדיל בין מים למים וכמה אמר רב אחא בר יעקב כמלא נימא ורבנן...
אמרי כי גודא דגמלא מר זוטרא ואיתימא רב אסי אמר כתרי גלימי דפריסי...
אהרדי ואמרי לה כתרי כסי דסחיפי אהרדי... אחר קרצין בנטיעות עליו הכתוב...
אומר אל תתן את פיך לחטיא את בשרך מאי היא חזא מיטטרון דאתיהבא...
ליה רשותא... למיתב למיכתב זכותא דישאל אמר גמירא דלמעלה לא הוי...
לא משיבה ולא תחרות ולא עורף ולא עיפוי שמא חס ושלום ב' רשויות...
(א) הן אפקוהו למיטטרון ומחיוהו שיתין פולסי דנורא אל מ"ט כי חזיתיה...
לא קמת מקמייהו איתיהבא ליה רשותא... למימוחך זכותא דאחר יצתה...
בת קול ואמרה... שובו בנים שובבים חוץ מאחר (ד) אמר הואיל ואימריד...
ההוא גברא מההוא עלמא ליפוק ליתהני בהאי עלמא נפק אחר לתרבות...
רעה נפק אשכח זונה תבעה אמרה ליה ולא אוישע בן אבויה את (א) עקר...
פוגלא ממישרא בשבת ויהי לה אמרה אחר הוי שאל אחר את ר"מ לאור...
שיצא לתרבות רעה אל מאי דכתיב... גם את זה לעומת זה עשה האלהים...
אמר לו כל מה שברא הקב"ה... ברא אמר כך אלא ברא צדיקים ברא רשעים...
ברא גן עדן גיהנם כל אחד ואחד יש לו ב' חלקים אחד בגן עדן...
ואחד בגיהנם וזה צדיק נשל חלקו וחלק חברו בגן עדן נחתיב רשע נשל...
חלקו וחלק חברו בגיהנם אמר רב משרשיא מאי קראה גבי צדיקים...
כתיב לכן בארצם מושגה יירשו גבי רשעים כתיב... ומשנה שברון שברם...
שאל אחר את ר"מ לאור שיצא לתרבות רעה מאי דכתיב... לא יערכו...
זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז אמר לו... אלו דברי תורה שקשין לקנותן...
ככלי זהב וכלי פז... ונחזין לאבדן ככלי זכוכית... אמר לו ר"ע רבך לא אמר...
כך אלא מה כלי זהב וכלי זכוכית... אע"פ שגשברו יש להם תקנה אף...
ת"ה אע"פ שמרחה יש לו תקנה אמר לו אף אתה חוזר כך אמר לו (ט) כבר...
שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר ת"ר מעשה באחר...
שהיה רוכב על הסוס בשבת והיה רבי מאיר מהלך אחריו ללמוד תורה...
מפיו (י) אמר לו מאיר חזור לאחרך שכבר שיערתי בעקבי מוסי עד כאן תחום...
שבת אל אף אתה חוזר כך א"ל ולא כבר אמרתי לך כבר שמעתי מאחורי...
הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר תקפיה עייליה לבי מדרשא אל...
לינוקא פסוק לי פסוקך אמר לו (כ) אין שלום אמר ה' לרשעים עייליה לבי...
כנישתא אחריתי אל פסוקך אמר לי פסוקך אמר לו (כ) כי אם תכבסי בנתר...
ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני עייליה לבי כנישתא אחריתי אל...
לינוקא

גליון הש"ס
גבי וחיישינן שמא...
באמבטי שברה... עיין...
משנה למך פט"ו מהל...
אישתו הלכ ד ופ"ז...
מהל' א"כ ל"ג יג.

הנהגות וציונים
[א] בבתי וראשונים כמה...
בתולדות: [ב] וחישינן...
נמי אמרין לקולא... רש"י...
שכתב קנא ע"א ד"ה...
דשמואל אמר (גליון)...
[ג] בבתי כבר בן זומא...
(וכ"ו בהוספתא ע"י ר"ש)...
[ד] בבתי נוסף...
נפיקה ולא שיבה...
קנאה ולא תחרות...
רש"י מוחך אל...
עמידה... אולי משום...
דנצטו שרפים עומדים...
דמפלל (מהר"ם)...
[ה] בבתי נוסף...
למטרוח [ו] אר"י...
כפ"י וע"ש דאיתא...
בשם אלישע בן אביה...
בבתי [ז]...
וברשי"ש שב"ע בע"ה...
בן ואמר לקימה...
[ח] בבתי שב"ע נוסף...
משנת: [ט] צ"ל וירפך...
[י] (גליון): [י] ע"י הגי...
הב"ח מגנה דברי...
התוס' ע"פ הירושלמי...
ולפניו שיש אתא ועיקר...
בתולדות: לא נתנו...
אלא באש: [כ] ספפפ...
(גליון): [ל] בארצם...
חביה: (גליון):

ליקוטי רש"י
[נספס סוף המסכת]

תורה אור השלם
(א) והאין היתה תהו...
(ב) ובהו ויחלק על פני...
התהום ויהי אלהים...
מרחפת על פני המים:
(באבשית: ב)

ר' יאמר אלהים יהי...
רקע בתוך המים ויהי מקביל בין מים למים: (באבשית: א)

יכול אני לבעול כמה בעילות...
דלמא דשמואל לא שכיחא אמר להו...
דשמואל לא שכיח... וחיישינן...
דעירבה והאמר שמואל... כל שכבת זרע...
דשיאנו יורה כחץ אינו מזרעת... מעיקרא נמי...
דורה כחץ הוה ת"ר... מעשה ברבי יהושע...
דבן חגיגה שהיה עומד על גב מעלה בהר...
דבית וראוהו בן זומא ולא עמד מלפניו אמר...
לו מאין ולאין בן זומא אמר לו צופה הייתי...
בין מים העליונים למים התחתונים ואין בין...
זה לזה אלא שלש אצבעות בלבד שנאמר...
"רוח אלהים מרחפת על פני המים כיונה...
שמרחפת על בניה ואינה נוגעת אמר להן...
רבי יהושע לחלמיריו עדיין... בן זומא מבחוץ מכדי רוח אלהים מרחפת על...
פני המים אימת הוי ביום הראשון הבדלה ביום שני הוא דהואי דכתיב...
ויהי מבדיל בין מים למים וכמה אמר רב אחא בר יעקב כמלא נימא ורבנן...
אמרי כי גודא דגמלא מר זוטרא ואיתימא רב אסי אמר כתרי גלימי דפריסי...
אהרדי ואמרי לה כתרי כסי דסחיפי אהרדי... אחר קרצין בנטיעות עליו הכתוב...
אומר אל תתן את פיך לחטיא את בשרך מאי היא חזא מיטטרון דאתיהבא...
ליה רשותא... למיתב למיכתב זכותא דישאל אמר גמירא דלמעלה לא הוי...
לא משיבה ולא תחרות ולא עורף ולא עיפוי שמא חס ושלום ב' רשויות...
(א) הן אפקוהו למיטטרון ומחיוהו שיתין פולסי דנורא אל מ"ט כי חזיתיה...
לא קמת מקמייהו איתיהבא ליה רשותא... למימוחך זכותא דאחר יצתה...
בת קול ואמרה... שובו בנים שובבים חוץ מאחר (ד) אמר הואיל ואימריד...
ההוא גברא מההוא עלמא ליפוק ליתהני בהאי עלמא נפק אחר לתרבות...
רעה נפק אשכח זונה תבעה אמרה ליה ולא אוישע בן אבויה את (א) עקר...
פוגלא ממישרא בשבת ויהי לה אמרה אחר הוי שאל אחר את ר"מ לאור...
שיצא לתרבות רעה אל מאי דכתיב... גם את זה לעומת זה עשה האלהים...
אמר לו כל מה שברא הקב"ה... ברא אמר כך אלא ברא צדיקים ברא רשעים...
ברא גן עדן גיהנם כל אחד ואחד יש לו ב' חלקים אחד בגן עדן...
ואחד בגיהנם וזה צדיק נשל חלקו וחלק חברו בגן עדן נחתיב רשע נשל...
חלקו וחלק חברו בגיהנם אמר רב משרשיא מאי קראה גבי צדיקים...
כתיב לכן בארצם מושגה יירשו גבי רשעים כתיב... ומשנה שברון שברם...
שאל אחר את ר"מ לאור שיצא לתרבות רעה מאי דכתיב... לא יערכו...
זהב וזכוכית ותמורתה כלי פז אמר לו... אלו דברי תורה שקשין לקנותן...
ככלי זהב וכלי פז... ונחזין לאבדן ככלי זכוכית... אמר לו ר"ע רבך לא אמר...
כך אלא מה כלי זהב וכלי זכוכית... אע"פ שגשברו יש להם תקנה אף...
ת"ה אע"פ שמרחה יש לו תקנה אמר לו אף אתה חוזר כך אמר לו (ט) כבר...
שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר ת"ר מעשה באחר...
שהיה רוכב על הסוס בשבת והיה רבי מאיר מהלך אחריו ללמוד תורה...
מפיו (י) אמר לו מאיר חזור לאחרך שכבר שיערתי בעקבי מוסי עד כאן תחום...
שבת אל אף אתה חוזר כך א"ל ולא כבר אמרתי לך כבר שמעתי מאחורי...
הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר תקפיה עייליה לבי מדרשא אל...
לינוקא פסוק לי פסוקך אמר לו (כ) אין שלום אמר ה' לרשעים עייליה לבי...
כנישתא אחריתי אל פסוקך אמר לי פסוקך אמר לו (כ) כי אם תכבסי בנתר...
ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני עייליה לבי כנישתא אחריתי אל...
לינוקא

גליון הש"ס
גבי וחיישינן שמא...
באמבטי שברה... עיין...
משנה למך פט"ו מהל...
אישתו הלכ ד ופ"ז...
מהל' א"כ ל"ג יג.

הנהגות וציונים
[א] בבתי וראשונים כמה...
בתולדות: [ב] וחישינן...
נמי אמרין לקולא... רש"י...
שכתב קנא ע"א ד"ה...
דשמואל אמר (גליון)...
[ג] בבתי כבר בן זומא...
(וכ"ו בהוספתא ע"י ר"ש)...
[ד] בבתי נוסף...
נפיקה ולא שיבה...
קנאה ולא תחרות...
רש"י מוחך אל...
עמידה... אולי משום...
דנצטו שרפים עומדים...
דמפלל (מהר"ם)...
[ה] בבתי נוסף...
למטרוח [ו] אר"י...
כפ"י וע"ש דאיתא...
בשם אלישע בן אביה...
בבתי [ז]...
וברשי"ש שב"ע בע"ה...
בן ואמר לקימה...
[ח] בבתי שב"ע נוסף...
משנת: [ט] צ"ל וירפך...
[י] (גליון): [י] ע"י הגי...
הב"ח מגנה דברי...
התוס' ע"פ הירושלמי...
ולפניו שיש אתא ועיקר...
בתולדות: לא נתנו...
אלא באש: [כ] ספפפ...
(גליון): [ל] בארצם...
חביה: (גליון):

ליקוטי רש"י
[נספס סוף המסכת]

תורה אור השלם
(א) והאין היתה תהו...
(ב) ובהו ויחלק על פני...
התהום ויהי אלהים...
מרחפת על פני המים:
(באבשית: ב)

ר' יאמר אלהים יהי...
רקע בתוך המים ויהי מקביל בין מים למים: (באבשית: א)

אימתו תמורתו, כן בעוה"ב העיקר. הוא לחזות בנועם ה' וההוצה לקבל שכרו בעוה"ז הוא ככפרי החפץ בפרס המלך לביתו ומואס בראות פני המלך אשר אחת דתו להמית על עזבו המלך ובחר רק בפת בגו ויין משתיו וחיך אוכל יטעם לו. וז"ש אל תהיו כעבדים המשמשים שהיא מדריגה גדולה. על מנת לקבל פרס סעודת המלך לביתו כי ירצה שכרו בעוה"ז להביאו לביתו אלא יניחנו לעוה"ב להנות מזיו שכינתו. (ועכ"ז אף העוסק לשמה ושלא ע"מ לקבל פרס עכ"פ פירות מעשיו מגיע לו בעוה"ז. ואם רואים אנו בני תורה עניים אל תתמה על החפץ כי הלא לא ראוי ליעקב כלום מעוה"ז כמבואר במדרש שנטל חלקו אך בעוה"ב. וכל מה שישראל אוכלין בעוה"ז פירות התורה היא. והבן) **ייתכן עוד לומר. אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב כו' ורש"י פ' דקאי על שכר עוה"ז נראה שזהו מקושר ומחופר לעיל עם אמרם על גמ"ח. כי הנה יפלא אחרי אשר כתוב בתורה (ויקרא כ"ו) אם בחוקותי תלכו וג' ונתתי גשמיכם בעתם, וכל טובי העוה"ז מובטח לשומרי תורה. ומה זה אשר העובד ה' ידכה ישוח. אבל הטעם הוא כי בשורש כל המצות מעוררים רב טוב ושפע עצום בכל העולמות ומוריד מזון ורווח. אך אם עושי המצות מעוטים ואין צינורים לשפע הטוב רק מהמעטים נה' ית'ש ברחמינו חפץ חסד שיהי חיים ושפע לכל בני אדם גם לאינם ראויים. ונוטל השפע מהמעטים השרידים יראי ה' ומחלק לכל בני אדם ולפעמים למי שבשבילו בא הכל לעצמו אינו מגיע וכמ"ש על ר' חנינא בן דוסא (ברכות י"ז). כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני (ופי' השליה: שביל לשון דרך וצינור כמו שבל הרבים שביל היחיד). וחנינא בני די לו בקב חרובין כו'. וכירק צינורו הי' מוריד שפע לעולם ולעצמו לא היה מגיע כי היה מסתפק במועט. ולכך מגיע לצדיק חלק הרשע בגן עדן כמאחז"ל (חגיגה ט"ו). כי הרשע**

כעבדים המשמשים שעומדים לפני הרב ומשמשים בהיכלו ומבקשים עוד שכר אלא הו' כעבדים הפחותים שהמה משמשים את הרב בהיכלו שלא על מנת לקבל פרס. והבן: (אי"ה ו"ש כ בדים המשמשים ולא אמרו כעבדים העובדים):

ויתפרש עוד באופן זה. כי פרס נקרא בן או עבד המקבל מאכל מאביו או רבו ומויכו לביתו ואובלו שם בפני עצמו כמו בעירובין (ע"ג ע"א) בן המקבל פרס מאביו ועבד מרבו. (ע"ה ע' תיקונים בזהר חדש (ע"ה ע"ג) וז"ל כעבד המקבל פרס מרבו והלך לו ובי' יהבין אגרא דצלוחא למאן דמציל ע"מ לקבל פרס) והנה התורה נתונה לנו לעבדה ולשמרה. אבל עבודה זו שררה ואדנות היא וכמ"ש הכתוב ואתם תהיו לי ממלכת כהנים ר"ל משרתים. כי כהן הוא לשון שירות (כמ"ש (שמואל א ב) ספחני נא אל אחת הכהונות) רצה לומר תשרתני שירות שהיא מלוכה ושררה אמיתית, וכי עבד המשרת את המלך הוא הגדול מכל השרים (וכמאחז"ל שביעות דף ז' ע"ב עבד מלך כמלך). ואנחנו מודים ומשבחים על כל מצוה אשר קדשנו במצותיו וצונו, וכמ"ש בזוה"ק שהוא מבני היכלא דמלכא, ובפרט העוסקים בתורה לשמרה ולעשותה אשר מכל דיבור עושים עטרה ולבוש למלך ה' צבאות כביכול ויוכה להיות מבני היכלא דמזכא. וידוע כי במלכיתא דארעא האוכלים בשולחן המלך היא המדריגה הגדולה ונכבד מכל כבוד הסגנים והפחות. ולא מחמת רוב מגדים ויין מלכות רב אך העיקר ראות פני המלך ולהסתופף בצלו וזה למשכילים ויודעי מדע האמיתים. אבל הכפרי אם יגיע למדריגה זו חקלאה דיקולי' מצוארי' לא נחית והתענג במאכלים של המלך יותר נחשב לו מראות פני המלך כ"א פנה לשבוע ורשן. ויותר יחפוץ שיתנו לו המעדנים אל ביתו. כי לא יהנה חכו כ"כ בעוד שהוא יושב לפני המלך מפני פחד הדר גאונו ונהם ככפיר אימת מלך ואינו מכיר יקר הסתכלות במלך שירצה לקבל

פרס זה הוא העבודה הגבוהה העולה היא למעלה כי זה הכוונה בברואיו לטוב להם. ובוה יובן מאחז"ל [סוטה ז'ד.] דרש ר' שמלאי מ"מ נתאוה משה רבינו ע"ה לכנס לארץ וכי לאכול מפריה הוא צריך וכו' אלא כך אמר משה הרבה מצות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בא"י כו'. א"ל הקב"ה כלום אתה מבקש אלא שכר כו'. ולכאורה יפלא הלא במצותיו חפץ מאוד ולא בשכר מצותיו ומשה רבנו ע"ה רצה כן המצות ומה השיב לו שיתן לו השכר אמנם רק הוא לפי מדריגתו של משרע"ה שמצינו שרצה להפסיד ב' העולמות עוה"ז ועוה"ב למען זכות את ישראל שייטיב להם ויבוא נחת רוח להשי"ח. ואצל עובד כזה עיקר העבודה היא ע"מ לקבל פרס ולכן הביאו שם בגמ' זה הלשון על משה רבינו ע"ה. לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל. כי כוונתו הי' כנ"ל. וכי הערה למות נפשו. יעו"ש בגמרא ותשכיל דעת. אבל אצלנו אשר רחוקים אנחנו מהמדריגה זו הגבוהה לכך אצלנו המובחר לעבוד שלא על מנת לקבל פרס. (ועמ"ש בפרק בן זימא משנה ד')

יהי ביתך בית ועד כו'. יתכן לפרש כי במ"ח דברים שהתורה ניקנית בהם כמבואר לקמן [פרק ו'] א' מהם הוא המחכים את רבותיו ע"י שאלותיו החריפים וממילא רווחא שמעתתא. והנה הלימוד נקרא מלחמה כמ"ש מלחמתה של תורה. א"כ גם התלמידים לוחמים יקראו. וכמו שאמרו חז"ל [קידושין ל:] לא יבושו וגו' כי ידברו את אויבים בשער. אפי' אב ובנו הרב ותלמידו נעשו אויבים זא"ז ואינם זזים משם כו'. ואסור לו לתלמיד לקבל דברי רבו כשיש לו קושיות עליהם. ולפעמים יהי האמת עם התלמיד. וכמו שעץ קטן מדליק את הגדול. וז"ש יהי בית ועד לחכמים והוי מתאבק מלשון ויאבק איש עמו שהוא ענין התאבקות מלחמה כי מלחמת מצוה היא וכן אנו נגד רבותינו הקדושים אשר בארץ.

לקח מחלקו של צדיק בזה העולם וזהו גמ"ח שמקיים הצדיק שמחלקו ניוון כל העולם. ולכן כשנטל ר"ח בן דוסא כרעא דדהבא (תענית כ"ה.) רמזו לו שיאכל על פתורא דב' כרעי היינו תורה ועבודה שהם שני רגלים חרין סמכין. וגמ"ח יחסר לו, כי כאשר לקח חלקו לעצמו יהיה נגרע שפע מההמון להחיות עם רב שהיו אוכלים חלקו וא"כ אינו מקיים גמ"ח זו. ושאר צדקה וגמ"ח אינו כלום נגר זה. כי זה עושה צדקה בכל עת. וכמאחז"ל (כתובות ג.) זה המפרנס בניו וכו'. וכל שכן המפרנס כל העולם כולו. ולכן אמרו על ר"ח ב"ד [ביבמות י"ז:] אבירי לב הרחוקים מצדקה שלא רצה בצדקה של המפרנס בניו וכו'. כנ"ל. ונתאכזר עליהם. משום שבחר בגמ"ח של כל העולם וכנ"ל. ולכן אמרו אל תהיו כעבדים כו' לקבל כרס שחרצו השכר כמ"ש בואם בחוקותי וגו'. אבל חדעו כי העולם קיים על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח. שבשבילך יתקיימו ויקבלו שפע טוב אחרים. ולגמול עם כל העולם אך טוב וחסד. ובוה הלא שכרך הרבה מאוד:

ונעמיק עוד להשכיל בזה כי הנה אחרי אשר עיקר כיונת הבריאה היא להיטיב לברואיו. וא"כ לפ"ז יתכן פי העבודה היותר חשובה ומקובלת תהי' ע"מ לקבל פרס כי יעבוד ע"מ שייטיב לו שיגיע מזה נחת רוח לפניו ית"ש. אך באמת אם מכוין בעבודתו שיגיע לו שכר וכוונתו רק כדי שיגיע מזה נחת רוח לה' ית"ש בהטיבו עם ברואיו חלף עבודתם זהו העבודה המעולה. אכן אם מכוין הוא להנאתו היא העבודה הפחותה שהזהירנו מזה. והבחינה לזה אם יאמרו לו עבוד ע"מ שייטיב לחברך כי הלא מטובת חברך יבוא ג"כ הנחת רוח להשי"ח והוא לא ירצה בזה כ"א שיגיע הטוב לו לעצמו. וא"כ אין רצונו כ"א לטובת עצמו ולא למלאות בזה רצון בוראו ית"ש. אבל אם ירצה באמת לעבוד כדי שייטיב לחביריו ויבוא מזה נחת רוח להשי"ח אם חסיד כזה יעבוד על מנת לקבל

ומסתפק ולא נחשב בעיניו טובת העה"ז כמ"ש עד שיכלו שפתותיכ' מלומר די. נמצא אינו חסר כמה שהרשעי' נוטלין זכותו. וכן באברהם נוטלין זכותו בעה"ז והגין עליהם מפני שהי' מסתפק משלו כאמור וה' ברך את אברהם בכל וכמו שפירש"י גבי וכי יש לי כל. נמצא כל העולם ניצולין בזכותו. וכתבתי שם דמהאי טעמא כל העולם ניצולו בזכות אברהם חוץ ארץ סדום. מפני שאחז"ל זה נהנה וזה לא חסר כגון זה. כופין על מדת סדום נמצא סדום שלא היו מהגין לאחריים אפי' במקום שלא חסר להם. לכך מדה כנגד מדתם. מדת סדום לא ניצולו בזכות אברהם אף שלא חסר לו. וכיון דריב"ל הגין על הרשע לכך הכריז פנו מקום פנו מקום כפול על חלק הרשע כמ"ש מהרש"א ז"ל:

שם נראתה קשת בימיה וכו'. משום דהגין בזכותו שלא יבא מכול לעולם ויש לפרש בזה מ"ש בברכו' על זאת יתפלל כל חסיד וגו' לעת מצוא זו מיתה וסיים הפסוק רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו לרמוז על ר"י בן לוי שהגין בזכותו שלא יבא המבול לעולם ולא הוצרך למיתה (וי"ל דגם אלי' הגין בזכותו על המבול שהרי נמסר בידו מפתח של גשמים) וע"ז שייך סיפא דקרא אתה סתר לי וגו' ר"ל שהגין בערו ונצרו מצר שהוא מלאך המות בשביל שהי' בוטח מאוד בזכות התורה שנקראת רנה (כמ"ש חז"ל במקום רנה שם תהא תפלה) שתציל ותפלט אותו אפי' כי מדרך בהו וסוכבי' אותו. וזהו רני פלט תסוכבני סלה:

פירש"י ד"ה א"כ לית אתה בר ליואי אין אתה ראוי וכו'. פירוש אף דשמך בר ליואי אין אתה זה שהוכרז עליו אלא דאכתי י"ל כיון דאיכא ע"כ אחר שהוכרז עליו מה שאל לו אם נראתה קשת בימיו הא בודאי לא נראה מחמת זכות הצדיק שהוכרז עליו. ודוחק לומר דשמה זהו רך בשנים הי' ונראתה הקשת בימיה קודם שנולד זה שהוכרז עליו. ויותר נראה דהא דקאמר נראתה לאו דוקא נראת ממשי אלא ר"ל אם אתה מצד מעשיך ראוי להיות נראה הקשת בימיה ובוזא א"ש דהשיב הן. ר"ל מצדו הי' ראוי שיראה ומה שלא נראה הוא מחמת צדיק אחר שלא רצה להחזיק טובה לעצמו. ומתורץ מה שנתקשה הט"ז בא"ח סי' תקס"ה דאיך אמר שקר ח"ו. אבל לפמ"ש א"ש:

שם דלא קיים אפי' אות אחת. יש לפרש על האותות שבתורה. כגון אות ברית. אות תפילין. ואות שבת וי"ט. שלא שמר אחת מאותות האלה כראוי:

צמאה נפשי לאלקי' לאל חי להיות נקרא אל חי שאז מאיר שמו יתברך בפניו ומזיקים בדילין ממנו וז"ש מתי אבא ואראה פני אלקי' שאתראה בפני הכל בפני אלקי' ואז יראו כי שם ה' נקרא וגו'. ועפ"ז פרשנו יתר המזמור באורך ואין כאן מקומו. וזהו שאמרו את ה' אלקי' לרבות ת"ח שצריך לירא מן השם הנרשם בפניו והנה מעלת האהבה והחן הוא יתר על היראה שמתהפכין האויבי' לאוהבים וכמ"ש חז"ל כל העוסק בתורה חוט של חסד משוך עליו שנאמר יומם יצוה ה' חסדו וגו' שבהיותו דבק בתורה ושם לילות כימי' יזכה לאהבה וכן בעיני הכל וז"ש אילת אהבים אם חן מעלה שהוא אהב' כ"ש שבתחל' זוכה שהמזיקין יריאי' ממנו ואגוני מגיני וריב"ל בגודל האמנה החזקה שלו בתורה שלא עלה בלבו הפחד בנייהם לכך זכה להתהפך המות לחיי' כנ"ל ובוזה מוכן מ"ש בסמוך רב חנינא בר פפא אייתי ס"ת וכו' ר"ל כיון שגם הוא קיים כל המצות וזכה לאילת אהבי' ויעלת חן שלא בלבד שמיתיראים ממנו אלא שמתהפכים לאוהבי' וזהו דקאמר שושביני' הוי שאמרו בסנהדרין דף כ"ז אוהב זה שושביני וכו' והי' ראוי שנקרא אל חי ולא יטעום טעם מיתה והשיב לו שלא הי' בטחונו חזק כ"כ ומי איכרכית וכו'.

שם מכריז אלי' פנו מקום פנו מקום וכו'. כתב מהרש"א ז"ל הא דכפיל פנו מקום שהצדיק נוטל מקומו וחלק של הרשע. נראה לפרש דכיון שהוא הגין על הרשע בעה"ז ונטל חלק הצדיק בעה"ז. לכך הוא נוטל חלקו בעה"ב כמ"ש גבי אברהם עשרה דורות מאדם עד נח וכו' עד שהביא עליהם מי המבול. ועשרה דורות מנח עד אברהם וכו' עד שבא אברהם וקיבל שכר כולן ר"ל מפני שהוא הגין עליהם שלא היו כלין כדרך דור המבול. לכך לקח הוא שכר כולן. ובחידושי תורה כתבתי לפרש מה שאמר הכתוב כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקי' למען לא ישלחו הצדיקי' בעולתה ידיהם. כי מה שהצדיק נוטל חלקו של רשע בג"ע (כמ"ש הכתוב ויד רשעי' אל תנידני ופירש"י יד ל' חלק שלא תנידני מחלקו). אין זה עול ח"ו משום דקי"ל זה נהנה וזה לא חסר כופין. וכיון דאין הרשע יכול לבא לגן עדן מפני שהוא נופל בגיהנם לתקן פגמיו ועד שיתקן אינו יכול לבא בג"ע ולמה לא ינתן להצדיק כיון שלא ינוח בו שבט הרשע בג"ע שהוא גורל הצדיקים ע"כ לא ישלחו הצדיקים בעולתה חלקם. וכן בעה"ז כן. כמ"ש כל העולם נזון בשביל חנינא בני. וחנינא בני די לו בקב חרובין. ר"ל שהצדיק די לו

נשלמו חידושי פרק שביעי. בעזרת ה' רועי. בטוב עדיי משביעי. אליך ה' אשא עיני.

הבינני וחכמני. חזקני ואמצני. עמוד לימיני. בפרק שמיני.

פרק האשה שנפלה

מפירש"י דמייתי רא"י גם ארישא דשלא תתארס דאסיפא תקשה ל"י טעמא דב"ש אתא לאשמעינן עכ"ל נראה פירוש

דף ע"א תוס' ד"ה האשה וכו' והביא רא"י מדתנן וכו'. וכתב מהרש"א דמשמע להו

כא א ויאמר יהוה אל-משה אמר אל-
הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש
לא-יטמא בעמיו: ב כי אם-לשארן הקרב
אליו לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו:
ג ולאחתו הבתולה הקרובה אליו אשר
לא-היתה לאיש לה יטמא: ד לא יטמא בעל בעמיו להחלו:

א ואמר יי למשה אמר לכהניא בני אהרן ותימר להון על מית לא יסתאב בעמה: ב אלהן לקריבה דקריב לה לאמה ולאבוי ולברה ולברתה ולאחוי: ג ולאחתה בתולתא דקריבא לה די לא הות לגבר לה יסתאב: ד לא יסתאב רבא בעמה לאחלותה:

רש"י

(א) הקרובה. לרבות את הארוסה (יבמות ט. מ"ט): אשר לא היתה לאיש. למשכב: לה יטמא. מלוה' (ובמס. ק. מ"ט): (ד) לא יטמא בעל בעמיו להחלו. לא יטמא לאשתו פסולה שהוא מחולל זה בעודה עמו (יבמות 5: מ"ט). וכן פשוטו של מקרא, לא יטמא בעל נשאריו, בעוד שהיא צמח עמיו, שיש לה קוברים, שאינה מת מלוה, ונאזרה שאר אמרתי, בלוחו

כא אמור אל הכהנים. אמור, ואמרת, להזכיר גדולים על הקטנים" (יבמות קד.). בני אהרן. יכול חללים, תלמוד לומר הכהנים" (מ"ט): בני אהרן. אף בעלי מומין במשמע (טז): בני אהרן. ולא נזות אהרן (טוטה כג: מ"ט): לא יטמא בעמיו. בעוד שהמת צמח עמיו, ילא מת מלוה" (מ"ט): (ג) כי אם לשארן. אין 'שארן' אלא אשתו (יבמות 5: מ"ט):

שפתי חכמים הקצר

(רא"ם). והוצרכו לפרש כן, כיון שהקרוב אליו מיותר, ולכן דרשו ש'שארן' זו אשתו, והקרוב אליו ממעט ארוסה. ואף שכתוב 'הקרוב', ועל אשתו הלא צריך לומר 'הקרובה', יש לומר לפי ש'שארן' הוא לשון בשר כמו שפירש רש"י בתהלים (עג טו), 'ובשר' הוא לשון זכר כמו שפירש רש"י לעיל (יז יד), לכך כתיב 'הקרוב' (אמי"ש). ז. ואם אינו רוצה מטמאין אותו על כרחו. דאי רשות ולא מצוה, לא הוי כתיב לה 'טמא' (רא"ם).

א. שתי אמירות הללו למה, אלא אמירה ראשונה של משה אל הכהנים, ואמירה שניה של הכהנים לבניהם (רא"ם). ב. דמשמע שראויים לכהונה, אבל חללים אינם ראויים לכהונה (גו"א). ג. 'בעמיו' למה לי (רא"ם). ד. שיש לו מתעסקים לקוברו (מנח"י). ה. שאין לו קוברין, והיינו כל שקורא ואין אחרים עונים אותו (ראה עירובין יז: (רא"ם)). ו. לא שמלת 'שארן' בכל מקום הוא אשתו, שהרי כתוב (לעיל יח ה) 'אל כל שאר בשרו' וכולל כל הקרובים, אלא 'שארן' דכתיב כאן הכוונה לאשתו

המשך הפטרת קדושים

ביני וביניהם לדעת פי אני יהוה מקדשם: יג וימרו בני בית ישראל במדבר בחקותי לא תלכו ואת משפטי מאסו אשר יעשה אתם האדם וחי בהם ואת שבתתי חללו מאד ואמר לשפד חמתי עליהם במדבר לכלותם: יד ואעשה למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר הוצאתים לעיניהם: טו וגם אני נשאתי ידי להם במדבר לבלתי הביא אותם אל הארץ אשר נתתי זבת חלב ודבש צבי היא לכל הארצות: טז יען במשפטי מאסו ואת חקותי לא תלכו בהם ואת שבתותי חללו פי אחרי גלוליהם לבם הלבד: יז ותחס עיני עליהם משחתם ולא עשיתי אותם בלה במדבר: יח ואמר אליבניהם במדבר בחקי אבותיכם אל תלכו ואת משפטיהם אל תשמרו ובגלוליהם אל תטמאו: יט אני יהוה אלהיכם בחקותי לכו ואת משפטי שמרו ועשו אותם: כ ואת שבתותי קדשו והיו לאות ביני וביניכם לדעת פי אני יהוה אלהיכם:

את-הועבת אבותם הודיעם: ה ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה ביום פחרו בישראל ואשא ידי לזרע בית יעקב ואודע להם בארץ מצרים ואשא ידי להם לאמר אני יהוה אלהיכם: ו ביום ההוא נשאתי ידי להם להוציאם מארץ מצרים אל-ארץ אשר-תרתי להם זבת חלב ודבש צבי היא לכל-הארצות: ז ואמר אלהם איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל-תטמאו אני יהוה אלהיכם: ח וימרו-כי ולא אבו לשמע אלי איש את-שקוצי עיניהם לא השליכו ואת-גלולי מצרים לא עזבו ואמר לשפד חמתי עליהם לכלות אפי בהם בתוך ארץ מצרים: ט ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר-המה בחוכם אשר נודעתי אליהם לעיניהם להוציאם מארץ מצרים: י ואוציאם מארץ מצרים ואבאם אל-המדבר: יא ואתן להם את-חקותי ואת-משפטי הודעתי אותם אשר יעשה אותם האדם וחי בהם: יב וגם את-שבתותי נתתי להם להיות לאות

חלק ד עמוד ה מאמר תקמג עירלות: אמרים

לוי מולד רמו למס שנאמר וסיב בנאמך מנעמי
כייסחירו מנעמיס מוולחם ומיכוס זס ויכולו כמנע
כל סדרכיס והספעמיס הסנמונו זסו מנארל לננין
בנעטע פסוקס :

מקום ד נעסעח אדור

לנעס לא יענעל
וגומר ב"ש לטארטו סקרוו אליו
רמו כלן סחלומיד סכס סעמ
סכל סיינין לסחעקע עמו
כדליחה סקל ואלו מנלמן מ"ס
סעמ סכל קרוניו קרוניו מ"ד
אלס יענעל סכל דקרוניו כו' :

תקמא

כי אס לטארטו
זס מ"ס סעכל
קקרוניו
אלס יענעל סכל דקרוניו כו' :

דן ד סאמך ב"ש לטארטו ואין סארטו אלס מ"ס
כ"ד"א סאריה יעיראל לא יעשו מולח וגו'
לו סאך סורו עזון מלפון סארכס קקוסח כו'
ז"מ"ס ב"ש לטארטו ייינו למי סמזין אדור ע"ד
אדור כל סעולס ייוון דעציל מניחל בני כו' *
ז"מ"ס ב"ש לטארטו סקרוו אליו לטמו ולחציו וגומר
וסקדיס רבו לחציו ואדור ע"ד סאכ"ל אצידת אציו
ואצידת רבו אצידת רבו קודמת כן ויכול לסיח
סענדב דאצידת עמו כ"ד"א סל"ח אצד וגומר
אחויב אצד סמיו מן סלרין אפע"י סעלמח איו זס
אצ"י מנעם כדו ס"מנארל כע"ס דמחלל סק"ג ע"מ
ויבאר כלן סיוסר יס לו לסחלוקן על אצידת רבו
יוסר מנצ"מח אציו וקדו"ס זס ססוכ"ד דענעכ סיל
קדו"ס דענעלס וסעטס מנארל סערו זן וכלל אדור
כע"ס וזכע"ס כחוכס וכנעמ"ס טו"י סלמדו ואציו
זסו אצ"י ב"ש דע"סו ז"ל לפי סאציו אציו מנין ב"ש
עליו ורבו מנין על כל סעולס למיכך אצידת רבו
יס לסקדיס דענעלס לסחנוון ולסחלוקן סליו לפי
סמזין אצ"י על כל סעולס לסעמדו איו מ"י ס"ג"ל פליס'
וסכל אצ"ל דצ"ח אצד רבי סעוולל כד כעמני
אין ספורענות כל לעולס אלס
דעציל סרעטע סנאכ"ס כי מנח
סא"ל ועללס קוליס איומח א"ס
יולס דעוון סעליס מנוליו לס * ספרענות ז"ל
ואיס מנעלס אלס מן סלרקי' מן סרעטעס
סנאכ"ס ונאכל גדיס ואלל גדיס ומסחיל מלרקי'
לא נאמך אלס ונאכל גדיס סכנר
לכלל ע"כ * ויס לססנוון דענעכ זס למס מנח
כוחל מלפניו י"ס דמחיל דלרקי' דווקח כ"י סו'
די דנכ"ס ז"ל א"ס יסיס דכלל ולע"י יחילי כסו ואס
כדי טל"ל יכ"ו דנכ"ס כ"ז * ואל אלה דנעמי
ע"י לא סיס לו סאכ"ד למון ססאסל * ועד מן
סלרקי' דלרקי' סוס ל"ס למינ"י * ועד מ"ס כ"ל
לסעל"ל סלרק דגדיס ז' : על כך לצי אומד גוי
סענאמך ז' סקדיס למה קאלערו סלעמ"י סקדיס
לקס סלרקי' מן סעולס כ"ד טל"ל יג"ן על סדור
ססדיס ס"י סך ללס עעלי"ס ונעלל סעניח"ס סלרקי'
זס ססעלס ספורענות לכעמ"ס מנעמ"לס סול עס"ר
ללס ססינו סדנר סמנין ו"י"י"ר סמנין ז"ל סעמו

מנעמ"י ונלו ז"מ"ס סאין ספורענות ז"ל ב"ש
דענדב סרעט"י ואיס מנעלל ספורענות כע"ס
אלל מן סלרקי' ר"ל סענדב סלרקי' ז"ל
ספורענות לכעמ"ס ר"ו י"ס ססחלסל טל ספורענו
לכעמ"ס מ"ס סמכ"י ללס מעלי"ס וסדנר ס"י
אורכ"י מנכותו למיכך סעצילו לגדיס כי כולס
אורכ"י ויזו"י מנכותו כמו מנדי"ס מנע לא ולמד
מעלך ד"י סלל"ס דלציו ע"ר אז סול סמקלל סמ"י
מנעמ"י סל ע"ר וסמנול"י כדו סמירמו ד"ל
נעכות סל מעלי"ס ע"מ וסכ"י סול ללס כסס
כך סול סענין דענערו ונאלל גדיס סכנר נאלל
גדיס סלציו נלסס דענעמ"ס עד סמקלל סמ"י
גדיס טלסס ס"י אורכ"ל מענו ז"מ"ס כי אס
לסכ"י וסול לטון מוזן סאמ"י * ונאמך סמח"ס
לכסי"ס למע"ל א"ס מנע"ל לכעמ"ס לפי סאין כסס
טוס לד מנע"ל כמו דענערו ר"ל

תקמג

דענעמ עעירמו טל דבי אצ"י
סיוס סוס דעלס כסו"י כיו"סעס
מנארל לפי סדור בני סמח"ס סיוס כעלס
מיתחס ע"י מללך סעוון * וסו ססו"ס כו'
סעס סעוועלס סכ"א סמלח
סעללך סעוון * אונס סלרקי' קקדו"י סעניח"ס
ע"י סקי"ס על פי ס"א א"כ א"ן כלן סוס לד יומל'
למיכך סורח"ס לכל א"ס ולכסי"ס לסמעק כסס
וסו סאכ"ל סלרקי' קדו"י סייס א"ף דמיתח
וסכע"ס קרו"ן מתי"ס דמיי"ס זס כ"ו נעלל סא"ף
דמו"י לא נעכדו מעיקר סמיו"ס סכ"ל לסס עלד
סרביקי' דמקור מיי"ס סיי"ס ססקדיס מנע"ל ד ח"ס
וחס סרביקי' כ"ס אלסיכ"ס מיי"ס כללס סיי"ס *
וא"כ א"ן סס מיי"ס כלל * ח"ס

תקמד

יעקב אציו לל
מח כו'
הוא קמי סענ"ס כי א"ן ספירן מענין סקוט"י עסס
סללו"ס וכי דעכ"ס סמנו כו' וסול סע"י ללס מעקל
א"י דורכ כו' * וסנכוון לו"מ ג"ס כי מ"י סו'
סאין כעוון * למוס מנח אז אדורל לו"מ דכ"ך
נעולס סכך וכך א"כע דיי"ס קדו"ס כי מ"י סג"ד
סיון סכך סיס א"ס לא סע"ל רל"ס מליו מליו
א"י סיי"ס סדנר אללו סקור כעל"ס א"ס ע"י
א"ס עד סלמכוון ר"ל סלמכוון סיי"ס א"ס דענעס
ועע"ס וכלס סדנר דענינו ומכ"ס סלמלר"י
וסלמל"י למלמ"י"ס ז"ל א"כ ד"כ : ונערו זס
עמ וא"ן לו"מ סכך קנלל מנעו"י ה"ס סדנר
כעלל א"ס ע"י א"ס ז"ל א"י יכול לסיח כלל סע"י
כני יעקב קכדו"ס וסדור"ס ונעו"ס א"כ גורל"י סו'
סגו"י יעקב מ"ס מ"ס ס"י ודע"ן סלע"ס
טל"ל מ"ס א"כ כ"ן דענ"ס * סינו סעני"ל וספלו
קסדי"ל

תקמב

ספרענות ז"ל
מן סרעטעס
ומסחיל מלרקי'
לא נאמך אלס ונאכל גדיס סכנר
לכלל ע"כ * ויס לססנוון דענעכ זס למס מנח
כוחל מלפניו י"ס דמחיל דלרקי' דווקח כ"י סו'
די דנכ"ס ז"ל א"ס יסיס דכלל ולע"י יחילי כסו ואס
כדי טל"ל יכ"ו דנכ"ס כ"ז * ואל אלה דנעמי
ע"י לא סיס לו סאכ"ד למון ססאסל * ועד מן
סלרקי' דלרקי' סוס ל"ס למינ"י * ועד מ"ס כ"ל
לסעל"ל סלרק דגדיס ז' : על כך לצי אומד גוי
סענאמך ז' סקדיס למה קאלערו סלעמ"י סקדיס
לקס סלרקי' מן סעולס כ"ד טל"ל יג"ן על סדור
ססדיס ס"י סך ללס עעלי"ס ונעלל סעניח"ס סלרקי'
זס ססעלס ספורענות לכעמ"ס מנעמ"לס סול עס"ר
ללס ססינו סדנר סמנין ו"י"י"ר סמנין ז"ל סעמו